

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2013

Ludmila Odlasová

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Ludmila Odlasová

Trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou

Diplomová práce

Vedoucí práce: JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce: 17. 1. 2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum: 17. 1. 2013

.....

podpis diplomanta

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucímu mé práce JUDr. Jaromíru Hořákovi, Ph.D. za jeho cenné rady a náměty.

Obsah

OBSAH	4
ÚVOD.....	6
1 PRŮŘEZ VÝVOJEM PRÁVNÍ ÚPRAVY (VYBRANÉ STÁTY), PLATNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA	8
1.1 Mezopotámie.....	8
1.2 Římská říše	8
1.3 Středověk na našem území.....	8
1.4 Období významných kodifikací 18. a 19. stol.	8
1.5 Rekodifikační snahy (od r. 1852).....	10
1.6 Platná právní úprava	12
2 OBECNĚJI K PRIVILEGOVANÉ SKUTKOVÉ PODSTATĚ.....	16
3 MATKA NOVOROZENCE JAKO SUBJEKT TRESTNÉHO ČINU.....	18
3.1 Profil osobnosti matky z hlediska psychologického a psychiatrického	18
4 PSYCHICKÝ STAV MATKY JAKO TYPOVÝ ZNAK TRESTNÉHO ČINU.....	21
4.1 „Rozrušení způsobené porodem“	26
5 ŽIVOT NOVOROZENCE JAKO OBJEKT TRESTNÉHO ČINU.....	30
5.1 Hmotný předmět útoku.....	32
6 SMRT NOVOROZENCE JAKO NÁSLEDEK JEDNÁNÍ MATKY	38
6.1 Způsoby vražedných jednání	39
6.2 Jednání matek před porodem a po porodu.....	47
6.3 Období „před porodem“ a „bezprostředně po něm“	48
7 VÝVOJOVÁ STADIA TRESTNÉ ČINNOSTI.....	50
8 ÚČASTENSTVÍ NA TRESTNÉM ČINU DLE § 142 TR.ZÁK.	52
9 SANKCE ZA VRAŽDU NOVOROZENCE	53
ZÁVĚR	59

SUMMARY	62
POUŽITÉ ZDROJE	65
POUŽITÉ ZKRATKY	70
ABSTRAKT.....	71
ENGLISH ABSTRACT.....	72
NÁZEV PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE.....	73
KLÍČOVÁ SLOVA/KEY WORDS	74

ÚVOD

Ochrana života a zdraví všech lidí patří v demokratické společnosti k nejdůležitějším hodnotám zasluhujícím ochranu ze strany státu, potažmo trestního práva. Trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou je závažným porušením článku 6¹ Listiny základních práv a svobod. Ačkoliv je tento trestný čin (co do četnosti výskytu) jen malou součástí násilné kriminality, dojde – li k jeho spáchání, vyvolá vždy velmi silné a odsuzující reakce.

Trestní právo mě během studií zaujalo ze všech předmětů nejvíce. Proto jsem chtěla psát práci právě z tohoto oboru. Moji touhu zabývat se problematikou trestního práva, resp. násilnou kriminalitou posílila účast na výzkumu Mgr. Elišky Kodyšové z Filosofické fakulty University Karlovy (katedry psychologie), který se zabýval psychickou odolností v těhotenství a rodičovství. Byť moje úloha v tomto výzkumu byla zanedbatelná (byla jsem jen jedním z respondentů), znamenala pro mě velikou inspiraci a vyvolala zamyšlení se nad mnoha otázkami, včetně křehkosti a nevyzpytatelnosti lidské psychiky, obzvláště u žen v období těhotenství a po porodu. Odtud byl již jen krůček k problematice vražd novorozenců jejich matkami.

Je nepopiratelné, že případy vražd novorozenců jsou mezi vraždami obecně až na posledních místech (co do četnosti jejich výskytu) a neustále jich ubývá. Důvodů, proč vražd novorozenců ubývá, je několik.

Jsou odrazem vývoje společnosti. Jde především o oblast zdravotnictví, kdy lepší informovanost žen a dostupnost prostředků, které brání nechtěnému početí, ovlivňují statistiky vražd novorozenců směrem dolů. Žena dnes má lepší možnost se sama rozhodnout, zda chce otěhotnět či nikoliv. A v případě nechtěného těhotenství jej i snáze ukončit (potrat). Vývoj v oblasti zdravotnictví svědčí i ve prospěch novorozených dětí, které se narodily postižené nebo u kterých jejich matky postižení předpokládaly (např. vzhledem k předchozím porodům tělesně či duševně postižených potomků). Dále jde o sociální oblast - stát podporuje rodiny s dětmi i svobodné matky formou nejrůznějších příspěvků, jako je peněžitá pomoc v mateřství, rodičovský příspěvek, příspěvek

---

¹čl. 6 LZPS odst. 1 Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením.
čl. 6 LZPS odst. 2 Nikdo nesmí být zbaven života.

na bydlení. Tím se tedy omezuje pravděpodobnost vražd motivovaných sociálněekonomickou situací. Také se v průběhu minulého století změnil náhled na svobodné matky, čímž prakticky dochází k eliminaci vražd z veřejného mínění a ostudy.

Pravdou ovšem je, že až doposud byly vypracovány jen dvě odborné práce (z toho, co je mi známo), které se danou problematikou zabývají. Jedna z nich (rigorózní práce – viz. seznam použitých zdrojů) se tématem vražd novorozených dětí matkami zabývá velmi podrobně, rozebírá i otázky trestního řízení, prevence apod. Druhá práce (diplomová práce – viz. seznam použitých zdrojů) se dotýká mnou sledované kategorie spíše jen okrajově, jde o vraždy novorozenců v České republice s akcentem na psychosociální stav matek – vražedkyň. Počet dvou odborných prací (a samozřejmě mnoha článků v odborných časopisech) není na tak rozsáhlou a závažnou problematiku příliš mnoho. I z tohoto důvodu usuzuji, že by moje práce mohla být přínosem a mohla odpovědět na některé problematické otázky (aniž bych se domnívala, že moje odpovědi zastupují mínění většiny a jsou vždy jen správné). Pevně věřím, že moje práce by mohla být dobrým příspěvkem k dané problematice.

Na počátku práce je stručnější historický exkurz o vraždách novorozenců, který pojednává o obdobích od starověku až po současnost. Jelikož tato práce není zaměřena na historii, odpovídá tomu i počet stran věnovaných právnímu vývoji. Pak následuje obecnější pojednání o privilegované skutkové podstatě. Dále jsou kapitoly o subjektu, subjektivní stránce, objektu a objektivní stránce trestného činu, které v podstatě kopírují znaky jeho skutkové podstaty. Takové uspořádání se mi jeví logické a praktické. V závěrečných kapitolách je zmínka o vývojových stádiích trestné činnosti a o účastenství. Ukládání a výkon trestu je kapitola, která uzavírá hlavní část mé práce. Jde o vhodné zakončení celé problematiky.

Ráda bych předeslala, že v celé práci je pojem trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou podle § 142 Tr. zák. střídán kratším a jednodušším označením vražda novorozence či vražda novorozeného dítěte matkou. Děje se tak zcela záměrně, především ze stylistických důvodů. Věřím, že v textu práce pak nebude tato terminologická nepřesnost působit větších obtíží.

1 PRŮŘEZ VÝVOJEM PRÁVNÍ ÚPRAVY (VYBRANÉ STÁTY), PLATNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA

1.1 Mezopotámie

Nejstarší dochované právní památky Mezopotamské říše popisují pouze konkrétní pojetí trestných činů. Jsou uváděny rozličné kazuistiky, jimž se věnuje značná pozornost, ale nedochází k abstraktnějšímu uchopení jednotlivých případů. Nejblíže ustanovením o vraždě novorozence jsou ta, která hovoří o potratu, který je ženě způsoben bitím.

1.2 Římská říše

Vývoj trestního práva v římské říši zaostával za vývojem práva soukromého. Z toho důvodu zůstává problematika vražd poměrně dlouhou dobu na okraji zájmů tehdejších zákonodárců. Teprve až v závěrečné etapě svého vývoje římské právo dospělo i k postihu jednání, které z dnešního pohledu můžeme označit jako pasivní vraždu novorozence.

1.3 Středověk na našem území

V období 17. stol. existovaly 2 skupiny případů, které se vyčleňovaly z tzv. smluv o hlavu a na něž se tyto smlouvy nevztahovaly. První skupinou byly případy vražd mezi manželi a druhou skupinou jsou právě vraždy novorozeného dítěte matkou. V tomto druhém případě přicházel v úvahu pouze tzv. zostřený trest smrti (např. zahrabání za živa i s mrtvolkou dítěte). Trest se nevztahoval na případy, kdy pachatelkou byla nezletilá matka. Pro ni se praktikoval trest uvěznění a bití, neboť nezletilým vrahům nebylo možné uložit trest smrti.

1.4 Období významných kodifikací 18. a 19. stol.

Patrně nejdůležitější normou (z hlediska ustanovení o vraždě novorozeného dítěte) tohoto období je trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích (z 27. 5. 1852)², který přinesl rozdělení trestných činů na zločiny, přečiny a přestupky (tzv. tripartice trestných činů). Zločiny byly považovány za nejtěžší trestné činy a ukládal se za ně trest smrti nebo trest odnětí svobody.

---

²Tento zákoník byl jen novelizací Zákoníku o zločinech a těžkých policejních přestupcích z r. 1796, který se v českém překladu z r. 1804 nazýval *Knihou práv nad přečiněními hrdelními a těžkými řádu městského* (totiž policie) přestupky. Platil až do 1. 8. 1950.

Přečiny byly kategorií méně závažných trestných činů a trestem za ně byl trest odnětí svobody nebo peněžitý trest. Nejméně závažnou skupinou trestných činů byly přestupky, za něž se obvykle ukládaly peněžité tresty nebo i trest vězení. Zákon důsledně rozlišoval mezi zločinem zabití a zločinem vraždy. Vražda dítěte matkou nebyla koncipována jako samostatný zločin, ale byla podřazována pod zločin vraždy.

Konkrétní ustanovení bylo obsaženo v § 139³, které rozlišovalo mezi vraždou manželského (trestem bylo doživotí) a nemanželského dítěte (trestem byl žalář v rozmezí od 5 do 20 let). Naprosto běžným byl v té době postup, kdy sice pachatelka porotě dosvědčila, že trestný čin spáchala, ale to nutně neznamenal, že byla za svůj čin i potrestána. Často byly ještě kladeny další doplňující otázky směřující na střídavé pominutí smyslů (dnešní terminologií – nepřičetnost) nebo na neodolatelné donucení. Pokud pachatelka odpověděla na některou z těchto otázek kladně, došlo ke zproštění obžaloby.

Trestní zákoník ve svém ustanovení § 8 upravoval i pokus trestného činu, který byl považován za polehčující okolnost. V praxi se ale případy, kdy by byla pachatelka odsouzena za pokus, vyskytovaly jen ojediněle.

Oblastí, jejíž úprava se velmi podobala té současné, bylo trestání účastenství. Privilegovaná skutková podstata se vztahovala jen na matku a ostatní osoby, které byly účastny na trestném činu (např. ve formě návodu), byly souzeny za vraždu. A naopak, pokud matka navedla jiné osoby ke spáchání trestného činu, byly tyto osoby vinné z trestného činu vraždy a matka byla souzena za účast na vraždě dítěte.

Úsměv na tváři (avšak s hořkou pachutí) může vyvolat kategorie ukládání trestů. Dalo by se říci, že pokud bylo možné pachatelku vůbec nepotrestat, přiklonili se státní zástupce či porota k této možnosti. Pokud byl trest nezbytný, zvolila se nejmírnější varianta. Bylo – li nutné uložit trest odnětí svobody, pohybovala se sazba maximálně do 3 let trestu těžkého žaláře.

---

³Československé trestní zákony platné v zemích české a moravskoslezské. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1947. § 139 Trest na zavraždění dítěte: Matce, která dítě své při porodu usmrtí, nebo úmyslným opomenutím pomoci při porodu potřebné je zahynouti nechá, uložen budiž, vykonána – li vražda na dítěti manželském, těžký žalář doživotní. Bylo – li dítě nemanželské, tresce se to, bylo – li usmrceno, těžkým žalářem od deseti do dvaceti let, zahynulo – li však dítě opomenutím potřebné pomoci, od pěti až do deseti let.

Z této praxe jasně vyplývá, že soudy měly v té době velký prostor pro libovůli, který byl zaštiťován tzv. mimořádným zmírňovacím právem. Pokud ovšem nebylo možné na případ aplikovat privilegovanou skutkovou podstatu, šlo o případ prosté vraždy a nepřicházela - li v úvahu žádná okolnost vylučující protiprávnost, musely soudy odsoudit pachatelku k trestu smrti.

Poslední významnější kodifikací ke konci 19. stol. je trestní řád (ze dne 23. 5. 1873). Tento řád, který navazuje na znění trestního zákona (z r. 1852) a jeho tripartici trestných činů, rozlišuje příslušnost soudů do tří úrovní. Zločiny spadaly do kompetence sborových soudů I. stolice. I když některé ze zločinů mohly náležet i porotním soudům. Přečiny patřily jak soudům sborovým, tak i soudům porotním a přestupky spadaly do působnosti okresních soudů. Vražda novorozeného dítěte byla v prvním stupni přiřčena porotnímu soudu. Bylo – li podáno odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně, rozhodoval o něm vrchní soud. O dovolání pak soud nejvyšší.

1.5 Rekodifikační snahy (od r. 1852)

Již následující rok po vydání trestního zákona (27. 5. 1852) se začaly objevovat snahy o rekodifikaci. Bylo to dáno hlavně přijetím německého a uherského trestního zákona, vůči nimž se rakouský trestní zákoník jevil v některých oblastech jako nedostačující. Šlo především o oblasti vraždy, zabití a vraždy novorozenců matkami.

V nadcházejícím období vládní skupiny doslova chrlily jeden návrh za druhým. Pro příklad uvádím osnovy nového trestního zákoníku z let 1881, 1889, 1891, 1909, 1912, 1921, 1926 a 1937. Ve vládním návrhu z r. 1891 dochází ke změnám i ohledně zločinu zavraždění dítěte. Tou nejvýraznější změnou je upuštění od rozlišování manželského a nemanželského dítěte (při trestání tohoto zločinu).

Prvorepublikové návrhy z roku 1926 a 1937 byly založené na tzv. bipartičním systému⁴ rozlišování mezi vraždou a zabitím.

---

⁴Dle teorie existují tři systémy právní úpravy: bipartiční, tripartiční a tzv. nerozlišující. Bipartiční systém vyčerpává všechny případy „klasických“ úmyslných usmrcení vraždou a zabitím. V rámci tohoto systému lze dále rozlišovat podsystémy: 1) právní úpravy, kde vražda a zabití stojí vedle sebe (př. rakouský trestní zákon z r. 1852), 2) právní úpravy, kde základní formou je zabití a vražda je kvalifikovaným případem, 3) právní úpravy, kde základní formou je vražda a zabití je kvalifikovaným případem (př. vládní návrh z r. 1936)

Návrh z roku 1926 považoval za základní formu úmyslného usmrcení zabití a od ní pak odvozoval kvalifikovanou skutkovou podstatu vraždy (kritérium pro vraždu bylo nízké smýšlení a kritérium pro zabití byla absence nízkého smýšlení). Návrh z roku 1936 pak stavěl jako základ formu vraždy, kdežto zabití se považovalo za její privilegovaný případ.

Po konci druhé světové války je patrná změna směru ve prospěch tripartičního systému⁵. Nejvýraznější poválečnou kodifikací je v oblasti trestního práva zákon č. 86/1950. Při bližším zkoumání je zřejmé, že úprava obsažená v tomto zákoně je velmi podobná současné. Zákon, který je poměrně stručný a obecný, tíhne spíše k tzv. nerozlišující úpravě⁶. Vražda novorozeného dítěte matkou je upravena § 217 a je jedinou privilegovanou skutkovou podstatou.

Trestní proces se také dočkal jistých změn hlavně v poválečném období. Došlo k reformě porotního systému (z. č. 232/1946 Sb., o porotních soudech), kdy byla nově vymezena působnost porotních soudů. Tato úprava ovšem platila jen krátce – do r. 1950, kdy byl vydán nový trestní řád. Trestní řád (č. 87/1950) ve spojení se zákonem č. 66/1952 Sb., o organizaci soudů jmenoval příslušným k projednávání vražd novorozenců v prvním stupni lidové soudy, které byly složeny z předsedy a dvou soudců z lidu⁷.

Naposled platným trestním kodexem byl zákon č. 140/1961 Sb. (dále jen trestní zákon), který posuzoval vraždu novorozeného dítěte matkou podle § 220 Tr. zák.⁸ (dle privilegované skutkové podstaty). Tento trestný čin byl uveden v hlavě VII. trestního zákona, která upravovala trestné činy proti životu a zdraví. Zákonodárce tehdy považoval jiné hodnoty za primární, a proto jim světil počáteční hlavy trestního zákona.

Nejvýznamnější skupinou byly trestné činy proti republice, cizímu státu nebo mezinárodní organizaci (hlava I.), po níž následovaly trestné činy hospodářské, trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných apod. Systematika tohoto

---

⁵Tripartiční systém považuje za základní formu skutkovou podstatu usmrcení a od ní odlišuje kvalifikovanou skutkovou podstatu vraždy a privilegovanou skutkovou podstatu zabití méně kazuistickým způsobem.

⁶Tzv. nerozlišující systém má jen jednu skutkovou podstatu (většinou se nazývá vražda) a další okolnosti posuzuje pouze ve vztahu k výši trestu (př. naše právní úprava z r. 1950)

⁷Z lidových soudů se později staly soudy okresní. Tato úprava je v podstatě zachována dodnes.

⁸§ 220: Matka, která v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí své novorozené dítě při porodu nebo hned po něm, bude potrestána odnětím svobody na tři léta až osm let.

zákona měla své opodstatnění. Řazení trestných činů korespondovalo s četností jejich výskytu v praxi.

1.6 Platná právní úprava

Postupem času (po válce, zejména však po převratu v r. 1989), v důsledku změny společenského prostředí, přestaly být politické a hospodářské trestné činy považovány za primární a do popředí pozornosti se dostávají spíše trestné činy proti majetku, trestné činy proti životu, zdraví apod.

Pozvolna narůstala potřeba, aby se společenské změny odrazily i v oblasti právní. Došlo tedy k přijetí nového trestního zákoníku, který po více než čtyřiceti letech nahradil původní trestní zákon (č. 140/1961 Sb. ve znění pozdějších novelizací). Návrh nového právního předpisu se připravoval patnáct let a po více než rok trvajícím projednávání jej schválil Parlament. Trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb. – v dalším textu jen Tr. zák.), účinný od 1. 1. 2010, přináší mnoho novinek, od systematických změn až po zavedení zcela nových institutů. Nejvýraznější novinkou je důraz na ochranu života, majetku a dalších individuálních práv, které jsou stavěny nad zájmy společnosti. Nové uspořádání zákoníku proporcionálně vystihuje závažnost chráněných zájmů a rozčleněním jednotlivých hlav, dílů, oddílů a jednotlivých ustanovení ve zvláštní části sděluje pořadí důležitosti těchto zájmů.

Další významnou změnou je rozlišení trestných činů na dvě kategorie: zločiny a přečiny⁹.

Není mým cílem vyjmenovat všechny změny, které nový zákoník přinesl. Spíše se zaměřím na ty, které se výrazněji dotýkají mnou sledované oblasti.

Vraždu novorozeného dítěte matkou lze posuzovat buď podle ustanovení § 140/1, 3 c) Tr. zák. jako vraždu (úmyslné usmrcení dítěte mladšího patnácti let) nebo podle § 142 Tr. zák. jako vraždu novorozeného dítěte matkou (matka, která v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí při porodu nebo bezprostředně po něm své novorozené dítě, bude potrestána odnětím svobody na tři léta až osm let) dle privilegované skutkové podstaty.

---

⁹§ 14 odst. 2: Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.

§ 14 odst. 3: Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny.

Skutková podstata uvedená v § 142 Tr. zák. je umístěná v hlavě I. platného trestního zákona. Tato hlava upravuje trestné činy proti životu a zdraví. Trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou patří mezi skutkové podstaty, které postihují úmyslné usmrcení člověka.

Je důležité si uvědomit, že není – li možný postih pachatelky podle ustanovení § 142 Tr. zák., pak přichází v úvahu (výše zmíněná) možnost postihu podle § 140/1, 3 c) Tr. zák. Tato varianta je aplikovatelná v případě, kdy nejsou prokázány znaky objektivní či subjektivní stránky trestného činu, které by odůvodňovaly použití privilegované skutkové podstaty. Kromě těchto dvou ustanovení by se ovšem na jednání matky, které směřuje k usmrcení dítěte, dala použít ještě některá další ustanovení o jiných trestných činech. V úvahu tak dále přichází (dle zavedené praxe) konfrontace s: 1) trestným činem obecného ohrožení (§ 272/1, 3 a) Tr. zák.), 2) trestným činem neposkytnutí pomoci (§ 150/1 Tr. zák.), 3) trestným činem nedovoleného přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy (§ 159 Tr. zák.) nebo se souhlasem těhotné ženy (§ 160 Tr. zák.), 4) trestným činem opuštění dítěte nebo svěřené osoby (§ 195 Tr. zák.).

Ad. 1) Trestný čin obecného ohrožení ve svém § 272/3 a) Tr. zák. pokrývá ty situace, kdy někdo úmyslně vydá lidi v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví nebo cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu tím, že zapříčiní požár nebo povodeň nebo škodlivý účinek výbušnin, plynu, elektřiny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil nebo se dopustí jiného podobného nebezpečného jednání, nebo kdo obecné nebezpečí zvýší anebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění a způsobí tímto činem úmyslně smrt. Je vyloučen jednočinný souběh jak s trestným činem vraždy, tak s trestným činem vraždy novorozeného dítěte matkou. Jednání se proto posuzuje jako trestný čin obecného ohrožení podle § 272/3 a) Tr. zák. (skutková podstata trestného činu vraždy je již obsažena ve skutkové podstatě tohoto trestného činu)

Ad. 2) Trestný čin neposkytnutí pomoci (§ 150/1 Tr. zák.) se vztahuje na případy, kde někdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo pro jiného. Toto ustanovení právě u vraždy novorozeného dítěte matkou nelze dost dobře použít, neboť matce je vždy uložena zvláštní povinnost konat (která jí vyplývá

ze zákona o rodině). Pokud se u matky vyskytne opominutí, bude se posuzovat takové opominutí jako jednání podle výkladových ustanovení Tr. zák. (§112)¹⁰. Pokud by však došlo ke smrti novorozence za účasti třetí osoby, která nemá zvláštní povinnost konat, její opominutí nelze považovat za jednání.

Ad. 3) Trestným činem nedovoleného přerušeni těhotenství bez souhlasu těhotné ženy (§ 159/1 Tr. zák.) se rozumí případ, kdy někdo bez souhlasu těhotné ženy uměle přeruší její těhotenství. § 159/1, 2 Tr. zák. pak rozebírá případy přerušeni těhotenství na ženě mladší osmnácti let (písm. a), s použitím násilí, pohrůžky násilí nebo jiné těžké újmy (písm. b), zneužívaje tísně nebo závislosti těhotné ženy (písm. c), opětovné spáchání tohoto činu (písm. d), je-li následkem těžká újma na zdraví (písm. e). Je – li následkem těžká újma na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt, je situace upravena v odst. 3 § 159 Tr. zák. A konečně, je – li následkem smrt nejméně dvou osob, úprava je v následujícím odstavci. Obdobná systematika je použita i pro trestný čin nedovoleného přerušeni těhotenství se souhlasem těhotné ženy (§160 Tr. zák.).

Jde o případ, kdy někdo se souhlasem těhotné ženy uměle přeruší její těhotenství jinak než způsobem přípustným podle zákona o umělém přerušeni těhotenství.

Ostatní odstavce § 160 Tr. zák. jsou ve své podstatě totožné s ustanoveními předchozího odstavce.

Tam, kde je následkem tohoto trestného činu smrt, se má na mysli smrt těhotné ženy či jiných osob, nikoliv smrt plodu. Hranice mezi vraždou a nedovoleným přerušeni těhotenství tkví v definici objektu trestných činů proti životu a zdraví, resp. způsobitelného předmětu útoku. Těhotná žena, která své těhotenství sama uměle přeruší nebo o to jiného požádá nebo mu to dovolí, není pro takový čin trestná dle ustanovení § 163 Tr. zák. a to ani podle ustanovení o návodci a pomocníkovi.

Ad. 4) Trestný čin opuštění dítěte nebo svěřené osoby (§ 195 Tr. zák.) upravuje případy, kdy někdo opustí dítě nebo jinou osobu, o kterou má povinnost

---

¹⁰§112 Tr. zák.: Jednáním se rozumí i opominutí takového konání, k němuž byl pachatel povinen podle jiného právního předpisu, úředního rozhodnutí nebo smlouvy, v důsledku dobrovolného převzetí povinnosti konat nebo vyplývala-li taková jeho zvláštní povinnost z jeho předchozího ohrožujícího jednání anebo k němuž byl z jiného důvodu podle okolností a svých poměrů povinen.

pečovat a která si sama nemůže opatřit pomoc, a vystaví ji tím nebezpečí smrti nebo ublížení na zdraví (§ 195/1 Tr. zák.). Další ustanovení § 195 Tr. zák. upravují situace, kdy někdo opustí dítě či jinou osobu, která je mladší tří let nebo učiní – li tak opětovně nebo nejméně na dvou osobách. V § 195/1, 3 Tr. zák. je pak vymezen případ způsobení těžké újmy a v následujícím odstavci způsobení smrti. O trestný čin opuštění dítěte by mohlo jít pouze v případě, že by se úmysl pachatele vztahoval jen na vznik nebezpečí smrti nebo ublížení na zdraví¹¹.

Jestliže však pachatel ví o tom, že opuštění dítěte může mít smrtelné následky a je s tím srozuměn, nejedná se o trestný čin opuštění dítěte nebo svěřené osoby (dle § 195 Tr. zák.), ale o některý z dvojice trestných činů (dle § 140 či 142 Tr. zák.) či pokusů těchto trestných činů.

Nemohu v závěru vynechat důležitý fakt, který vyplývá z přijetí nového zákoníku. Na trestné činy spáchané do 1. 1. 2010 se nadále bude aplikovat starý předpis (zákon č. 140/1961 Sb.) a na trestné činy spáchané po 1. 1. 2010 se již použije nový trestní zákoník.

Což samozřejmě platí i pro trestné činy vražd novorozeného dítěte matkou¹².

Více o platné právní úpravě, kterou přinesl nový trestní zákoník, uvedu v následujících kapitolách.

---

¹¹Blíže k tomu – č. 25/1992 Sb. rozh. tr.

¹²Trestnost činu se posuzuje a trest za něj se ukládá podle zákona účinného v době spáchání činu. Výjimka z tohoto principu stanoví, že nové právní úpravy se použije vždy, když je to pro pachatele příznivější. Platí tedy zákaz retroaktivity nového, přísnějšího zákona.

2 OBECNĚJI K PRIVILEGOVANÉ SKUTKOVÉ PODSTATĚ

Skutková podstata trestného činu je považována za jeden z formálních znaků trestného činu. Obsahuje souhrn znaků, které určují, o jaký trestný čin jde. Skutkové podstaty je možné třídit podle různých hledisek, přičemž jedním z nich je třídění podle závažnosti trestných činů. Dle tohoto kritéria rozlišujeme skutkové podstaty základní, kvalifikované a privilegované. Jak uvádí učebnice trestního práva, privilegované skutkové podstaty charakterizují trestné činy menší typické závažnosti než skutkové podstaty základní, k nimž jsou ve vztahu speciality, což má své důsledky pro otázku řešení (vyloučení) jednočinného souběhu trestných činů. Velmi vhodnou definici privilegované skutkové podstaty podal ve svém článku¹³ T. Gřivna, který ji charakterizoval třemi znaky :

- 1) vztahem speciality privilegované skutkové podstaty k základní
- 2) existencí privilegující okolnosti (důvodu) vyjádřené zákonnými znaky
- 3) mírnější sankcí.

Ad.1) Vztah speciality se dá chápat tak, že ta speciální (privilegovaná) skutková podstata trestného činu má zúžený rozsah v poměru k obecnější (základní) skutkové podstatě. Z tohoto pak vyplývá, že každé jednání, které je trestné podle základní skutkové podstaty musí zároveň naplňovat i skutkovou podstatu základní.

Ad.2) Existence privilegující okolnosti, která je vyjádřena v zákonných znacích a která snižuje typový stupeň nebezpečnosti činu pro společnost je důvodem speciality a také mírnějšího potrestání.

Takovou okolností, která se tzv. privileguje, je v případě vraždy novorozence duševní stav matky v době porodu.

Ad.3) Také mírnější sankce je důsledkem posouzení trestného činu jako činu s nižší typovou nebezpečností pro společnost. U trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou spočívá sankce v trestu odnětí svobody na tři léta až osm let, kdežto sankce za vraždu dle §140 odst. 1 je deset až osmnáct let.

---

¹³Gřivna, T.: Privilegované skutkové podstaty de lege lata a de lege ferenda. In: Trestní právo, roč. VIII., č. 6, str. 2-8. Praha: Orac, 2003.

Zajímavé je zamyšlení nad vztahem privilegované skutkové podstaty a polehčujícími okolnostmi dle §41 Tr. zák. Rozdíl spočívá v tom, že u okolnosti, která je znakem privilegované skutkové podstaty jde o typovou nebezpečnost, kdežto u polehčující okolnosti se vždy jedná o konkrétní společenskou škodlivost. Kromě toho nemá polehčující okolnost za následek snížení společenské škodlivosti činu v takové míře, aby mohla být důvodem pro stanovení zvláštní trestní sazby (sankce). Polehčující okolnost má pouze vliv na druh či výši sankce, ale ne na ukládaný trest.

Případy privilegovaných skutkových podstat se vyskytují v platném Tr. zák. jen velmi vzácně. Stále častěji se ovšem začínají objevovat názory, které volají po rozšiřování těchto skutkových podstat. V současném Tr. zák. se tyto snahy promítají v ustanovení § 141 Tr. zák., který pojednává o trestném činu zabití. Jde o novou privilegovanou skutkovou podstatu, která je ve vztahu speciality k trestnému činu vraždy dle § 140 Tr. zák. Jsou zde zohledněny významné okolnosti, která snižují typovou nebezpečnost činu pro společnost (silné rozrušení, strach, úlek, zmatek). Obdobnou úpravu by si jistě zasloužily i jiné trestné činy směřující proti životu a zdraví člověka. Jde o různé případy úmyslných usmrcení, jež byly spáchány v afektu, který byl vyprovokován obětí apod. Rozšíření privilegovaných skutkových podstat je záležitostí, o níž se ještě bude v budoucnu jistě diskutovat a možná přinese i své ovoce v podobě jejich zakotvení v právní úpravě. Čímž se Česká republika přiblíží jiným evropským státům.

3 MATKA NOVOROZENCE JAKO SUBJEKT TRESTNÉHO ČINU

Subjektem (pachatelem) trestného činu může být podle našeho platného trestního zákona jen fyzická osoba, která je přičetná a která dosáhla v době činu určitého věku (patnáctého roku věku). V případě, že jde o osobu mladistvého, musí splňovat podmínky rozumové a mravní vyspělosti. Zároveň platí, že čin, který osoba spáchala, musí být protiprávní. Touto definicí jsou vymezeny obecné znaky, které musí každý pachatel splňovat.

Jde-li o trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou, přistupuje k těmto obecným znakům, ještě další znak a to, že se jedná o matku novorozeného dítěte (oběti). Jedná se tedy o výjimku, kdy trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou patří mezi skupinu trestných činů, kde se vyžadují zvláštní vlastnosti pachatele nebo jeho zvláštní postavení či způsobnost. V tomto případě jde o zvláštní vztah vůči předmětu útoku (novorozenému dítěti). Matka tedy vystupuje v pozici tzv. konkrétního subjektu. Pokud není tento znak konkrétního subjektu naplněn, může pachatel (ať už coby jediný pachatel či spolupachatel, resp. účastník) naplnit pouze znaky základní skutkové podstaty trestného činu vraždy podle §140 Tr. zák.

Matka (při splnění dalších podmínek) je postihována podle privilegované skutkové podstaty § 141 Tr. zák. i tehdy, pokud se činu dopustí jako spolupachatel, organizátor, návodce nebo pomocník.

Další osoby, které by se na trestném činu vraždy novorozeného dítěte matkou podílely společně s ní ve formě spolupachatelství nebo účastenství, mohly by být trestány pouze podle obecného ustanovení o vraždě, resp. účastenství na vraždě (č.89/1953 Sb. rozh. tr.)¹⁴.

3.1 Profil osobnosti matky z hlediska psychologického a psychiatrického

Znalecké posudky z odvětví psychologie či psychiatrie jsou důležitým východiskem pro vytvoření osobnostního profilu subjektu a nezbytným vodítkem při posuzování jednotlivých případů v trestním řízení. Posouzení osobnosti subjektu trestného činu je úzce spjato s otázkou motivace trestného činu. Také napomáhá při stanovení druhu trestu a jeho výměry. Zásadního

---

¹⁴ Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 11. 3. 1953, sp. zn. 8 To 13/53, uveřejněno pod Rt 89/1953.

významu nabývají znalecké posudky při posuzování otázky přičetnosti pachatele v době spáchání trestného činu. V případech trestných činů vraždy novorozeného dítěte matkou jsou znalecké posudky psychiatrů a psychologů téměř stejně důležité jako znalecké posudky z oblasti gynekologie – porodnictví.

Nejčastější diagnózou, která se objevuje u žen – vražedkyň jsou různé formy psychopatie¹⁵. V rámci této diagnózy se objevovala nejčastěji tzv. antisociální psychopatie s projevy nezdrženlivosti. Dle M. Nakonečného jsou antisociální psychopaté osoby tzv. „morálně nepřičetné“, s nedostatkem svědomí, vůči lidem celkově hostilní (nepřátelští), často se dopouštějící různých i těžkých zločinů.

Další diagnózou, která se vyskytuje u vraždících žen, je neuróza¹⁶. Jde o menší skupinu, ale vyhraněnější než jsou tzv. psychopaté. Pro tuto skupinu je typický komplex méněcennosti a nedostatečné sebevědomí.

Zvláštní místo mezi psychickými poruchami zaujímá tzv. poporodní (laktační) psychóza¹⁷. Jde o zastaralý termín, který se ovšem nadále v teorii i praxi používá. Pod pojem laktační psychóza lze zařadit různé spektrum duševních poruch, jejichž společným prvkem je souvislost s těhotenstvím, s aktem porodu a stavem po porodu. Jedná se však o výjimečné případy.

---

¹⁵Drtinová, J. a Koukolík, F.: Život s deprivanty. Díl I. – Zlo na každý den, díl II. – Základy stupidologie. Praha: Galén, 2001 (díl I.) a 2002 (díl II.). Tento pojem se od roku 1994 (vstup v platnost 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí) již nepoužívá. Nahradil jej pojem – poruchy osobnosti a chování u dospělých. Nicméně ve znaleckých posudcích se pojem psychopatie nadále vyskytuje. Psychopatie je většinou evropských autorů chápána jako asociální porucha osobnosti, která je vymezena jednotlivými definičními znaky (absence či oslabení smyslu pro zodpovědnost, oslabení schopnosti učit se ze zkušeností či přímo neschopnost učit se ze zkušeností, oslabená schopnost vytváření plnohodnotných mezilidských vztahů, slabá schopnost úsudku, patologická orientace pouze na sebe sama, nedostatečná kontrola impulsů, absence mravního citění, lhavost, nedostatek soucitu, nedostatek studu, neschopnost cítit vinu).

¹⁶Nakonečný, M.: Úvod do psychologie. Praha: Academia. 2003. Neurózu lze definovat jako trvalejší stav osobnosti, který se projevuje řadou tělových i duševních příznaků (poruchy trávení, srdeční činnosti, nespavostí, nespoustředěností, přecitlivělostí, pocity únavy, úzkostí). Koncept neurózy přetrvává, i když v nové systematice psychických poruch se již neobjevuje

¹⁷zdroj: <http://tema.novinky.cz/laktacni-psychoza> Pojem laktační psychóza je označován duševní stav matky po narození dítěte, někdy i později. Po porodu se každá žena vyrovnává s nadměrnými hormonálními změnami a fyzickou i psychickou zátěží. Převládající část případů probíhá v období šestinedělí, u většiny žen nasává útlum v období dnů či měsíců. Laktační psychóza se projevuje nekontrolovatelnými pocity úzkosti, halucinacemi, nočními můrami, extrémními výkyvy nálad, chybí vědomí dané reality apod. Jen ve výjimečných případech se vyskytuje vražda novorozeněte či sebevražda matky. Laktační psychóza se projevuje zhruba u 1 až 2 žen z tisíce.

Další psychické poruchy jakožto průvodní psychiatrické a psychologické charakteristiky se vyskytují jen velmi vzácně. Jedná se o různé formy neuróz a s tím související stavy bezradnosti, apatie a úzkosti.

Pachatelky vražd obvykle bývají ženy nevyzrálé, introvertní, s rysy infantililty či mentálně zaostalé. V různé míře se u nich vyskytuje zvýšená schopnost podléhat sugesci, což do značné míry závisí na prostředí, ve kterém se žena pohybuje. Sugestibilitu podporuje strach, snížená pozornost, únava, nemoc či panika. Výjimečné nejsou ani případy zvýšené konzumace alkoholu, které jsou pouze průvodním znakem nezřízeného života.

V rámci sledované kategorie trestných činů vraždy novorozeného dítěte matkou je zřejmé, že těchto činů se většinou nedopouštějí duševně choré osoby, ale osoby normální, u kterých lze ale spatřovat absenci vyšších citů. Obvykle vžitá představa větší části populace o vrazích jako „deviantních typech osob“ (deviace ve smyslu odchylky od normálu z medicínského hlediska), je tedy naprosto mylná. Nadto, z dlouhodobého časového hlediska počet vražd spáchaných duševně chorými pachateli klesá (zvláště po roce 1989). Dochází k enormnímu nárůstu podílu duševně zdravých pachatelů vůči celkovému počtu pachatelů, takže motivace vraždy je z psychiatricko-psychologického hlediska stále méně častěji objasnitelná¹⁸.

---

¹⁸Grumlík, R. a Vavřík, P.: Partnerské vraždy v psychiatrické a psychologické expertize. In: Kriminalistický sborník, roč. XLI., č. 3., str. 106 – 109. Praha: Ředitelství služby kriminální policie, 1997.

4 PSYCHICKÝ STAV MATKY JAKO TYPOVÝ ZNAK TRESTNÉHO ČINU

Subjektivní stránku trestného činu můžeme definovat jako souhrn znaků, které charakterizují psychiku pachatele ve vztahu k trestnému činu. Obligatorním znakem subjektivní stránky trestného činu je zavinění. Rozlišujeme zavinění ve formě úmyslu a ve formě nedbalosti. Úmysl může být přímý (§ 15 odst. 1 písm. a) Tr. zák.) a nepřímý (§ 15 odst. 1 písm. b) Tr. zák.). U některých trestných činů se mohou fakultativně vyskytovat ještě jiné subjektivní znaky – pohnutka (motiv) a cíl (záměr).

Trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou je úmyslný trestný čin, kde úmysl pachatele směřuje k usmrcení novorozeného dítěte.

K naplnění znaků skutkové podstaty tohoto trestného činu postačí prokázání alespoň nepřímého úmyslu (ve většině případů je ovšem trestný čin vraždy novorozence páčán v úmyslu přímém). Úmysl nepřímý vyžaduje pachatelovo vědění (složka intelektuální) a srozumění (složka volní) s porušením nebo ohrožením zájmu chráněného trestním zákonem. Nezáleží přitom na faktu, že některé znaky mohou být kryty přímým úmyslem a některé úmyslem nepřímým. V případě lhostejného vztahu pachatele k následku, zastává naše praxe názor, že lhostejnost pachatele k tomu, zda následek nastane či nenastane, vyjadřuje jeho kladné stanovisko k oběma možnostem. Dle teorie se pak dovozuje srozumění a přičítá se pachateli zavinění ve formě nepřímého úmyslu.

Důležitým znakem subjektivní stránky trestného činu je motiv. Je nezbytné se jím v trestním řízení zabývat, i pokud není ve skutkové podstatě přímo uveden, neboť má význam pro posouzení závažnosti trestného činu (spoluurčuje stupeň jeho společenské škodlivosti) a přihlíží se k němu i při výměře trestu.

Motiv trestného činu lze chápat jako: „konkrétní subjektivní důvod jeho spáchání. Přitom typicky nemá trestný čin motiv jediný, ale již na počátku rozhodnutí trestný čin spáchat mohou stát různé motivy, na něž je možné nahlížet ze dvou základních hledisek. Jednak pokud jde o subjektivně pociťovanou důležitost jednotlivých motivů, jednak z toho pohledu, zda se jedná o motivy uvědomované či nevědomé. V průběhu páčání trestné činnosti

nebo těsně před činem se pak mohou přidružit motivy označované některými autory jako sekundární¹⁹.

Motivace činu se pak snaží zachytit jen některé z příčin trestného činu, které mají k činu samému úzký vztah a tvoří tzv. motivační předpolí – sem patří např. fyzický a duševní stav pachatele před činem, vývoj jeho vztahu k oběti atd., tak v první řadě strukturu a dynamiku motivů v jejich komplexu.²⁰ Pojem motivu tak v podstatě splývá s pojmem primárního motivu a jak J. Kučera dále uvádí:

„Z uvedených vymezení obsahu termínů je zřejmé, že motivace je cele zkoumatelná jen ve vztahu k jedinečnému trestnému činu, takže pokud se zde budeme zabývat motivací vražd dětí páchaných ženami obecně, zkoumáme vždy pouze aspekty motivace, přičemž základ našeho členění spočívá v oblasti pravděpodobně nejdůležitějších primárních motivů tak, jak byly zjištěny během trestního řízení.“

U trestného činu vraždy novorozенého dítěte matkou existují skupiny a podskupiny nejčastějších motivů, které se pokusím podrobněji vyložit.

I. Motivы plynoucí z defektů v partnerských a rodinných vztazích

Partnerská nebo rodinná krize je vždy silně emotivní a náročná zkouška vztahu, která může v některých případech vyústit až v partnerskou vraždu (častější případ) nebo ve vraždu dítěte (méně časté).

Pokud bychom chtěli vymežit četnost výskytu vražd u obou pohlaví, pak je jednoznačné, že muži jsou pachateli vražd novorozenců v mnohem menší míře než ženy a kromě toho, jejich útok málokdy směřuje proti vlastnímu (biologickému) dítěti.

---

¹⁹Škuta, V.: Prvky kriminalistickej charakteristiky trestného činu vraždy a možnosti ich využitia. In: Kriminalita – aktuálny problém súčasnej spoločnosti, zborník materiálů zo seminára konaného 22. 1. 1991, str. 62 – 84. Bratislava, 1991, str. 89. Např. u násilného vystupuje primárně motiv sexuální, ale v průběhu činu se může připojit sekundární motiv prudkého nárůstu agrese spojeného s pohrůzkou vyrazení činu obětí, což vede v podstatě ke krycí vraždě.

²⁰ Kučera, J.: Vraždy novorozенých dětí matkami. Rigorózní práce. Brno, PF MU, 2002.

Lze tedy z výše uvedeného dovodit, že vražda novorozence je typicky ženská trestná činnost, která je ve většině případů podmíněná faktem, že jde ze strany matky – pachatelky o nechtěné dítě.

Tuto první skupinu motivů, která je naprosto převládající, lze dále členit na podskupiny :

a)frustrace v partnerském nebo rodinném vztahu – zde jde o situaci, kdy je silně narušen partnerský vztah, což žena obvykle velmi těžko snáší a intenzivně prožívá. Důsledkem je pak její strach nebo odmítavý postoj k přivedení dítěte (event. dalšího dítěte) do rodiny. Často se vyskytuje i negativní přístup budoucího otce – partnera matky, ať už v podobě odmítání či popírání těhotenství matky nebo výčitek, že dítě není jeho apod. Možnou zápornou roli směřující k prohloubení matčiny frustrace mohou sehrát i rodiče a okolí partnerů.

b)pomsta partnerovi – jinak se může nazývat tzv. Médein komplex (jde o zkratkovité jednání rodiče – v tomto případě matky, která v návalu žárlivé pomstychtivosti, když objevila „zradu“ toho druhého, mu chce ublížit na tom nejcennějším, co má – na dítěti)²¹.

Důvody pomsty bývají různé. Může jím být například vztah obou partnerů, kdy se žena mstí muži za nějaké reálné nebo domnělé ublížení či křivdu. Jiným případem může být vztah partnera k dětem, které jsou jen partnerčiny z předchozího vztahu a které s nimi žijí ve společné rodině. Tyto děti muž odmítá a na očekávané společné dítě se těší apod.

c)vražedné či rozšířené sebevražedné jednání – jeho příčinou je opět partnerská krize, kdy se ženina frustrace stupňuje a jediným východiskem z její zoufalé situace se jí zdá být vlastní sebevražda – tj.,že by se dětem i partnerovi bez ní žilo líp nebo vražda dětí – tj., že jí by se bez dětí žilo lépe, jako dřív apod. Eventuálně je možná i varianta vraždy dětí a následné sebevraždy – žena už dál žít nechce a po její smrti by se dětem bez ní žilo zle.

---

²¹Legenda o Médeie (autor Euripidés)-Médeia, dcera kolchidského krále Aiéta, mocná kouzelnice, pomohla vůdci Argonautů Iásonovi získat při jejich výpravě zlaté rouno a zamilovala se do něj. Kvůli němu zradila svého otce, svou vlast, zabila vlastního bratra. Následně kvůli Iásonově údajné zradě – sňatku s jinou ženou zabila Iásona, jeho novou manželku i jeho otce. A poté i jejich dva syny.

d) osvobození se pro nového partnera – jde o situaci, kdy žena touží skoncovat se svým dosavadním životem a navázat nový vztah, jemuž je dítě na překážku. Je to ovšem jen zcela ojedinělá situace, která je důsledkem osobnostního selhání a nedostatku mateřského pudu.

II. Vraždy motivované vztahem k dítěti

Jedná se o případy, kdy se nevytvořila úzká citová vazba mezi matkou a dítětem. Matka necítí vůči svému dítěti lásku a péči o něj chápe jako překážku svého dosavadního způsobu života. Nejvíce jsou ohroženi novorozenci, případně kojenci – tedy děti nesoběstačné, u nichž absence péče ze strany jejich matky, může mít fatální následky. Velmi časté jsou situace, kdy se matka rozhodne se dítěte „zbavit“, protože jí komplikuje stávající život – typicky jde o prostitutky, narkomanky, alkoholičky či obecněji ženy zvyklé žít nezodpovědně, bez stabilního zázemí, po nočních toulkách, barech apod.

Pokud nastala vražda staršího dítěte – pachatelkou byla obvykle žena s diagnózou psychopatické poruchy osobnosti.

Její dítě pak zemřelo v důsledku dlouhodobého týrání – buď ve formě hrubého nedostatku a zanedbávání péče nebo ve formě náhlé agresivní krize u matky. (V takovém případě je velmi důležité podrobně zkoumat otázku přítomnosti/absence rozrušení způsobeného porodem a z toho plynoucí aplikaci/neaplikaci privilegované skutkové podstaty).

III. Vraždy motivované sociálněekonomickou situací

Tato skupina případů je dnes jen velmi ojedinělá. Jde spíše o reziduum z dob minulých, kdy se matky dopouštěly vražd dětí z důvodu špatné sociálněekonomické situace v rodině – málo peněz, nedostatek potravin apod. Zjednodušeně by se dalo říci, že vražda dítěte pak byla vyústěním obav matky z toho, aby nemusela vidět umírat své potomky hladu. Ani v současné době ale nelze tento motiv vyloučit²². Jeho podoba se ovšem přetransformovala do strachu matky, že bude její dítě odvedeno sociálními pracovníky kvůli zanedbávání péče a následně bude soudem zbavena péče o něj.

---

²² I když opět dochází k nárůstu počtu sociálně slabších rodin, nabízí se již více možností, jak řešit špatnou sociálněekonomickou situaci v rodině (dávky sociální podpory, azylové domy) a nemožnost se o dítě starat (utajené porody, babyboxy, kojenecké ústavy). A ačkoliv je nedostatek peněz v řadě dnešních rodin naprosto běžný, zůstává tento motiv (z výše uvedených důvodů) spíše okrajovým.

IV. Obava z veřejného mínění, z ostudy

I tento motiv se vyskytoval spíše v minulosti, v dobách před druhou světovou válkou a i po ní. V souvislosti se změnou náhledu na svobodné matky, nesezdané páry a s uvolňováním morálního vědomí společnosti, ustupuje tato pohnutka do pozadí. Nicméně jsem toho názoru, že ačkoliv je obava z ostudy a negativního veřejného mínění okrajovým motivem, nic to neubírá na jeho důležitosti i dnes, v postmoderní době (například může sehrát roli místo bydliště na malé vesnici, vliv rodičů a blízkých příbuzných, posměch okolí apod.).

V. Psychotické motivy

Pod psychotické motivy lze zařadit případy, kdy příčinou jednání matky, byla její duševní porucha. Jde nejčastěji o nemoci maniodepresivního nebo schizofrenního rázu, které často ústí v různé paranoidní bludy, vidiny apod. Psychicky narušená žena se obává o svoji budoucnost, trpí nevysvětlitelným strachem, halucinacemi. U žen je tento motiv poměrně častý, ale v celkovém počtu vražd dětí, nejde o vysoké procento.

VI. Vraždy ze soucitu

Jak již název této skupiny napovídá, jde o případy vražd dětí, které jejich matky zavraždí ze soucitu, např. proto, že se dítě narodí těžce tělesně postižené nebo se matka obává toho, že se dítě narodí se silným zdravotním handicapem (s ohledem na postižení předchozích dětí). Těchto případů je jen velmi málo.

VII. Náboženský a jiný fanatismus

Do této skupiny lze zařadit různé případy vražd – vraždy hromadné, které se páchají ve jméno náboženství od nepaměti po celém světě, hromadné sebevraždy i různé sektářské obětní vraždy – např. rodiče zavraždí své dítě jako oběť Bohu (formou tajného obětního rituálu nebo své dítě usmrtí vyhladověním).

VIII. Psychologická motivace v užším smyslu

Jedná se o některé případy pasivních vražd novorozenců, u kterých není možné najít jinou motivaci než pouze psychologickou – tj. vyplývající výlučně z osobnosti pachatelky, jež ale netrpí žádnou duševní poruchou. Svě

těhotenství skrývá před okolím anebo prostě neřeší. Nechává událostem volný průběh a doufá, že se celá situace sama od sebe vyřeší. Často se u pachatelek s tímto motivem vyskytují shodné osobnostní rysy – intelektová úroveň, nevyzrálost, nerozhodnost, labilita apod. Matka svoji situaci řešit nechce a ani často řešit nedokáže. To, že pak dítě nepřežije, je způsobeno jaksí samovolně, neboť je to pachatelkou po celou dobu pocítováno jako nejsnazší řešení.

4.1 „Rozrušení způsobené porodem“

Zvláštním znakem subjektivní stránky trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou je rozrušení způsobené porodem. Pod tímto pojmem se dle většiny dostupné literatury rozumí: „výjimečné rozpoložení matky, které má původ ve fyziologických procesech vyvolaných porodem. Tento psychický stav oslabuje vůli matky a její odolnost vůči vnějším i vnitřním podnětům a brzdí plné rozvinutí mateřského pudu. Musí být způsoben porodem a nemůže tedy jít o nějaké jiné rozrušení vyvolané jinými příčinami²³.“

Tento stav může trvat i několik dní. Právě rozrušení způsobené porodem snižuje trestní odpovědnost matky a je tedy důvodem mírnějšího posouzení vraždy.

Není pochyb o platnosti a významu výše uvedené definice. Nicméně je možné vysledovat některé otázky, na něž tato formule z důvodu své obecnosti, jen stěží dokáže odpovědět. Nejzásadnější otázkou je, dle mého názoru, určení doby trvání rozrušení způsobeného porodem (začátek, ale i konec tohoto rozrušení). Dále je nutné si ujasnit, za jakých okolností je možné usuzovat na naplnění tohoto znaku – tj. rozrušení způsobené porodem? A kdo je kompetentní o tom rozhodovat? Fakt, že rozrušení způsobené porodem dle § 140 Tr. zák. není shodné s definicí stejného pojmu z hlediska lékařského – porodnického, jen potvrzuje názory odborníků o přílišné obecnosti tohoto pojmu.

Pokusím se nyní postupně zodpovědět položené otázky.

Neshoda v definici totožných pojmů v různých vědních oborech není nic nového a překvapivého. Odlišnost nazírání na pojem „rozrušení způsobené porodem“ je dána již samotným pohledem na pojem „rozrušení“. Každý porod je

---

²³Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 2011 s.

nestandardní životní situací, a i pokud vše probíhá zcela fyziologicky, bez potíží, tak je spojen s nadměrnou psychickou i fyzickou zátěží. Zvláště pak u ženy – prvorodičky. Z lékařského hlediska je v podstatě u každého porodu automaticky přítomno rozrušení. Kdežto z hlediska právního se pojem „rozrušení způsobené porodem“ dle § 140 Tr. zák. chápe jako mimořádný duševní stav. Jde tedy o něco nadstandardního (co není přítomno u každého porodu), kdy se právě ta mimořádnost vyžaduje k naplnění tohoto znaku z pohledu privilegované skutkové podstaty.

Tento ukazatel „mimořádnosti“ se pak posuzuje ve vztahu k běžnému stavu „průměrné“ rodičky, která rodí za standardních podmínek. Aby byl naplněn tento znak privilegované skutkové podstaty, musí jít o vyšší stupeň rozrušení, který je dán různými faktory, ať už objektivními (typicky zdravotní komplikace rodičky) nebo subjektivními (např. extrémní vyčerpání, abnormální poloha dítěte v děloze, vyšší vnímavost k bolesti apod.).

Tyto faktory pak následně hodnotí ve svém posudku znalec z oblasti porodnictví. Ten bere v úvahu stav rodičky před porodem, tedy i dobu jejího těhotenství, dobu porodu, jakož i další okolnosti, které mohly ovlivnit duševní stav rodičky v době porodu a které jsou proto zcela rozhodující pro posouzení otázky, zda rodička jednala ve stavu rozrušení způsobeného porodem²⁴. Znalecký posudek od porodníka je odklonem od dřívější praxe, kdy se za rozhodující považoval posudek od znalce – psychiatra. Tento zlom nastal zhruba až v druhé polovině 70. let minulého století, kdy ke změně přispěla hlavně judikatura Nejvyššího soudu²⁵.

Zásadní význam měla judikatura i pro výklad tohoto pojmu, podle níž „skutečnost, že těhotná žena pojala již před porodem úmysl zbavit se vraždou svého novorozeného dítěte, jež pak při porodu nebo hned po něm úmyslně, ovšem v rozrušení způsobeném porodem, usmrtí, nevylučuje, aby byl čin

---

²⁴Přítom není podstatné, zda byla u obviněné narušena schopnost rozpoznat nebezpečnost jejího jednání a schopnost jej ovládnout. Viz. č. 25/1992 Sb. rozh. tr. NS ze dne 10. 7. 1991, sp. zn. 1 Tzř 6/91.

²⁵Viz. č. 38/1976 Sb. rozh. tr. Krajský soud posoudil usmrcení novorozence jako trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou, ačkoliv obžaloba žádala odsouzení za trestný čin vraždy. Na základě odvolání se věc dostala k NS ČSR, který celou záležitost prozkoumal a mimo jiné stanovil, že nejkompetentnějším znalcem pro posouzení otázky rozrušení způsobeného porodem je porodník, neboť jde o posouzení projevů rodičky při porodu nebo bezprostředně po něm.

posuzován jako trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou²⁶.“ Je ovšem nutné, aby byly splněny i všechny další předpoklady. Nejvyšší soud vyslovil obdobný výrok, ze kterého vyplývá, že pokud se rozhodne těhotná žena, že zavraždí svoje dítě, jakmile se narodí, a novorozené dítě potom při porodu nebo hned po něm usmrtí, nevylučuje to, že tak učinila v rozrušení způsobeném porodem, pokud nepříznivé zážitky, pro něž se rozhodla již v době těhotenství dítě usmrtit, vystupňovaly rozrušení způsobené porodem²⁷. Soud je tedy vázán právním názorem, že použití privilegovaného ustanovení § 140 Tr. zák. není vyloučeno tím, že matka pojala úmysl dítě usmrtit již před porodem.

Nikoliv znalec, jak se část veřejnosti někdy mylně domnívá. Ten hodnotí a posuzuje jen odborné otázky, z nichž pak soud při svém rozhodování vychází.

Velmi problematickou otázkou se pak jeví posouzení délky trvání rozrušení způsobeného porodem. Jde jak o určení počátku rozrušení, tak i určení jeho konce. Většina odborníků se shoduje na tom, že lze téměř ztotožnit okamžik počátku rozrušení s okamžikem počátku porodu. Samotný pojem porodu je velmi dobře definován v článku D. Císařové: *lura novit curia*²⁸. Porodem se má na mysli (z medicínského hlediska): „děj, kdy plod opouští se svými přívěsky organismus matky a prochází porodními cestami na zevní svět. Plodové vejce se odděluje od mateřského organismu“.

Dále D. Císařová ve svém článku uvádí, že porod nelze chápat jako jeden časový okamžik, ale jako proces, který se skládá ze tří porodních dob:

1. otevírací doba (hrdla a branky)
2. vypuzovací doba (průchod plodu porodními cestami a jeho porození)
3. porod lůžka, blan a zbytku pupečníku

---

²⁶Z rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 11. 3. 1953, sp. zn. 8 To 13/53, uveřejněno pod Rt 89/1953.

²⁷Viz. č. 7/1955 Sb. rozh. tr. NS zrušil rozhodnutí Lidového soudu v Kremnici, který uznal obviněnou ženu vinou z trestného činu vraždy dle § 216/1 platného trestního zákona s odůvodněním, že bylo jednoznačně prokázáno, že obžalovaná byla rozhodnuta dítě usmrtit již v době těhotenství, nic si pro ně nepřipravovala a následně asi 15 minut po porodu je nejprve dusila rukou a pak uškrtila stuhou do vlasů. Její jednání se uskutečnilo pod nátlakem rodičů, kteří si nepřáli známost s otcem dítěte. Byly zde i pohrůžky vyhození z domu. Nelze vyloučit, že tyto vyhrůžky mohly vystupňovat rozrušení ženy.

²⁸Císařová, D.: *lura novit curia* (několik poznámek k článku dr. Dolenského „Momentum partus“). In: Trestní právo, roč.III., č. 5, str. 19 – 20. Praha: Orac, 1998.

Z výše uvedeného vyplývá (ve shodě s názorem D. Císařové), že počátek porodu je moment, který začíná porodními bolestmi, tj. první porodní dobou. Lze tedy poměrně jednoznačně určit moment nástupu rozrušení způsobeného porodem. O něco složitější je ovšem určení jeho konce. Je to totiž velmi individuální záležitost a stanovit přesně moment, kdy jde u rodičky ještě o jednání v rámci rozrušení způsobeného porodem anebo již o jednání, které tímto rozrušením ovlivněno není, je úkolem znalce. Praxe se ovšem shoduje na tom, že ve většině případů končí rozrušení usnutím rodičky zpravidla několika hodin po porodu²⁹.

---

²⁹Více o období po porodu („bezprostředně po porodu“) v kapitole Smrt novorozence jako následek jednání matky

5 ŽIVOT NOVOROZENCE JAKO OBJEKT TRESTNÉHO ČINU

Dalším obligatorním znakem skutkové podstaty každého trestného činu je objekt. Objekt má klíčový význam pro skutkovou podstatu trestného činu. Většinou není vyjádřen v zákoně, a tak je nutné jej dovozovat výkladem. Jde o jakousi abstraktní kategorii, pro niž existují různá vymezení. Nejčastější definice, kterou nalezneme v učenicích trestního práva zní tak, že objektem trestného činu můžeme chápat společenské vztahy, zájmy a hodnoty (například život člověka) chráněné trestním zákonem. Veškeré tyto hodnoty a právní statky podléhají ochraně ze strany státu. A právě trestní právo je nejpřísnějším a krajním prostředkem, který má stát k dispozici k ochraně těchto zájmů.

Objekt trestného činu můžeme zkoumat z různých hledisek. Nejběžnější členění je podle stupně obecnosti. Rozlišujeme tak obecný (rodový) objekt, druhový (skupinový) objekt a individuální objekt.

Obecný objekt lze definovat jako souhrn nejdůležitějších, zájmů a hodnot, které chrání trestní zákon. Obecný objekt zahrnuje veškeré zájmy, které je třeba chránit a v tom spočívá jeho důležitost.

Druhový objekt je definován společnými druhovými rysy individuálních objektů jednotlivých trestných činů (obvykle je zákonodárce seskupuje do jedné hlavy či do jednoho dílu zákona).

A konečně individuálním objektem označujeme jednotlivý společenský zájem, k jehož ochraně je určeno konkrétní ustanovení trestního zákona. Na tento individuální objekt, lze nahlížet ve dvou rovinách – obecné a konkrétní rovině. V rámci obecné roviny chápeme objekt jakožto znak skutkové podstaty trestného činu a v rovině konkrétní jej chápeme jako tzv. konkrétní objekt trestného činu – tedy jde o jedinečný, konkrétní společenský zájem, který byl konkrétním trestným činem narušen. Tzv. konkrétní objekt trestného činu ovšem nepatří k obligatorním znakům skutkové podstaty, nýbrž jde o fakultativní znak, který v případě některých trestných činů může chybět. Správná kvalifikace trestného činu, určení povahy a stupně závažnosti trestného činu pro společnost závisí na určení individuálního objektu. Porušení či ohrožení individuálního objektu označujeme jako následek trestného činu.

S objektem trestného činu úzce souvisí i otázka hmotného předmětu útoku. Některé trestné činy totiž mají kromě objektu ještě i hmotný předmět útoku. Jde tudíž o fakultativní znak skutkové podstaty trestného činu, a to objektivní stránky trestného činu. Fakultativnost spočívá v tom, že u některých trestných činů se k naplnění znaků skutkové podstaty zasažení hmotného předmětu útoku vyžaduje a u jiných se nevyžaduje. Předmětem útoku jsou buď lidé, nebo věci, na které pachatel trestného činu bezprostředně útočí, a tím zasahuje objekt trestného činu. Porušení předmětu útoku se nazývá účinek trestného činu. Účinek je také fakultativním znakem objektivní stránky trestného činu.

U trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou je individuálním objektem tohoto trestného činu život člověka. Obecně je objektem život a zdraví jakéhokoliv člověka, konkrétně je to život jedince, který byl ohrožen či porušen. Předmětem útoku je obecně každé novorozené dítě, konkrétně pak novorozené dítě, vůči němuž útok směřuje.

Předmětem dokonání trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou nemůže být mrtvě (na)rozené dítě nebo dítě, které před posuzovaným jednáním matky zemřelo z jiných příčin.

Až dosud by se dalo říci, že myšlenky vyjádřené v této práci jsou obecně přijímané převážnou většinou teorie i praxe a nepanuje ohledně nich zásadních sporů. Nyní se ovšem dostáváme k nejproblematictější části práce – k vymezení jednotlivých pojmů (novorozené dítě, lidský plod, počátek porodu apod.) a ke sporům o ně. Říká se, že co člověk, to názor. A dovedeme-li tuto frázi ad absurdum, mohlo by se říkat, že co skupina tří právníků, to alespoň pět odlišných názorů. Tak různé a extrémně jiné bývají pohledy právníků (ať už teoretiků či praktiků) na tutéž problematiku. A nejinak je tomu právě u objektu trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou a jeho hmotného předmětu útoku.

Pokusím se v následujících odstavcích nastínit, dle mého názoru, nejzajímavější úvahy na dané téma a také přiblížit zásadní spory, které se vedou mezi právníky již dlouhá léta. Není ovšem mým cílem postihnout všechny myšlenky a úvahy, neboť je diskuze o nich tak rozsáhlá, že by sama o sobě stačila k sepsání diplomové práce. Vybrat si jeden názor ze všech jako jediný správný a nejlepší a ten pak dogmaticky obhajovat a prosazovat také není cestou, kterou bych se

chtěla ubírat. Jen bych ráda subjektivně zhodnotila, který z názorových proudů je mi bližší a kterému dávám přednost.

5.1 Hmotný předmět útoku

Za hmotný předmět útoku lze považovat novorozené dítě, tj. lidského jedince zrozeného z matky, od okamžiku, kdy se začne z těla matky fakticky vyčleňovat, tedy od chvíle, kdy se prořezává hlavička nebo vedoucí část dítěte³⁰, a to za předpokladu, že se narodí, resp. rodí živý. Není podstatné, zda je jakkoliv anatomicky či fyziologicky odlišný od „normálních“ lidí, ani není důležité, zda je vůbec schopen života (event. v jaké kvalitě). Za rozhodující je považováno pouze to, zda se narodil živý (nebo lze důvodně předpokládat, že by se živý narodil, nebýt lékařského zákroku v průběhu porodu).

Problematika objektu i hmotného předmětu útoku byla v průběhu vývoje trestního práva na našem území řešena v různých obdobích odlišně. A ani v současné době nepanuje ohledně této otázky jednota.

V období první republiky (dle judikátu č. 5212/1935 tzv. Vážného sbírky) byl hmotný předmět útoku definován stručněji, ale do značné míry ve shodě s výše uvedenou definicí: „ ... stačí, že plod vyšel z matčina těla a nevyžaduje se, aby dítě bylo již úplně odděleno od matčina těla...“³¹. Z této definice jednoznačně vyplývá, že se za lidský plod považovalo i novorozené dítě, které bylo ještě spojené s matkou pupeční šňůrou.

Dle D. Císařové se poválečná judikatura ustálila na verzi, která užívala termínu: „novorozené dítě“, nikoliv termínu předválečného: „lidský plod“. Hovořilo se tedy o usmrcení novorozeného dítěte (ne o usmrcení lidského plodu). Je zde tedy patrný odklon od původního pojmu lidský plod. Zde bych se přiklonila k názoru D. Císařové, která uvádí, že termínem „novorozené dítě“ se označuje pouze dítě nově narozené, tedy dítě po ukončení porodu (porod je chápán v užším smyslu – viz. výklad o Smrti novorozence jako následku jednání matky). Jiný pohled na termín „novorozené dítě“ přináší ve své práci J. Kučera³², který

---

³⁰Československé trestní zákony platné v zemích české a moravskoslezské. Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, Praha, 1947, str. 83.

³¹Rozhodnutí NS ze dne 5. 2. 1935, Zm I 1178/34, publ. pod č. 5214 Sbírkou rozhodnutí Nejvyššího soudu

³²Kučera, J.: Vraždy novorozených dětí matkami. Rigorózní práce. Brno, PF MU, 2002.

uvádí, že tento pojem zahrnuje nejen dítě nově narozené (jak uvádí D. Císařová), ale lze jej chápat jak etymologicky, tak z lékařského hlediska jako dítě nově rozené.

Svůj názor opírá o stanovisko J. Tesaře: „ Novorozeným dítětem je dítě od počátku porodu, a to i tehdy, když ještě není od matčina těla odděleno. Až do této doby jde o lidský plod³³.“ A dále se zaštiťuje J. Zahrádkou: „ Úmyslné usmrcení novorozeněte matkou je prakticky uskutečnitelné teprve tehdy, když matka může položit ruku na své dítě, aby je usmrtila. To je fyziologicky možné v tom okamžiku, kdy byla porozena hlavička dítěte³⁴.“

Pokud ovšem probíhá porod tzv. koncem pánevním, chápe se jako „ počátek existence dítěte okamžik, kdy se rodí hlavička nebo vedoucí část dítěte“.

Ke konci devadesátých let 20. století se na stránkách časopisu Trestní právo rozpoutala zajímavá diskuse o pojmech lidský plod, člověk a především o časové hranici rozdílu mezi těmito dvěma pojmy.

Prvním příspěvkem na dané téma byl článek M. Mitlöhnera a M. Režňákové³⁵, kteří se zabývají absencí jasného vymezení hranice mezi pojmy lidský život (chápán jako objekt trestných činů vraždy a vraždy novorozeného dítěte matkou) a klíčící život (chápán jako objekt trestného činu nedovoleného přerušování těhotenství). Uvádí zde několik různých pohledů na odlišení člověka od plodu.

Prvním z pohledů je ten, který říká, že počátkem existence dítěte je okamžik, kdy se rodí (prořezává) hlavička nebo vedoucí část dítěte. Zde autoři zcela oprávněně namítají, že biologická závislost na těle matky nekončí okamžikem opuštění jejího těla, ale až přerušováním pupeční šňůry (bez ohledu na to, zda započalo dýchání).

---

³³ Tesař, J.: Vražda dítěte ze soudně lékařského i kriminalistického stanoviska. In: Knižnice pro kriminalistiku, roč. III., č. 1., str. 35 – 53. MV – Hlavní správa Veřejné bezpečnosti. Praha, 1954.

³⁴ Zahrádka, J.: Vraždy novorozeňat. In: Kriminalistický sborník, roč. XVIII., č. 7, str. 419 – 425. Magnet, Praha, 1947, str. 420.

³⁵ Mitlöhner, M., Režňáková, M.: K vymezení objektu trestných činů proti životu. In: Trestní právo, roč. II., č. 12, str. 16 – 17. Praha: Orac, 1997.

Dalším z pohledů je ten, který považuje okamžik, kdy přestává existovat plod a začíná existovat dítě, okamžik počátku porodního procesu, tj. příchodu prvních porodních bolestí.

Proti tomu stojí námitka autorů článku, že nepochybně, jak dlouho se plod nachází v lůně matky, tak dlouho nežije samostatným životem a jeho existence je zcela biologicky závislá na životě matky. Není výjimečné, že od počátku prvních porodních bolestí do okamžiku vypuzení „dítěte“ z matčina těla, může uběhnout velmi dlouhá doba (v řádech hodin, event. i dnů), a bylo by proto nelogické datovat počátek existence dítěte k počátku porodních bolestí.

Jiným pohledem je rozlišení hranice člověka od plodu určením schopnosti plodu žít mimo organismus matky. Tento pohled je naprosto odmítnut hlavně proto, že lékařská věda není schopna jednoznačně vymezit tuto skutečnost. Nadto vývoj a s tím spojené pokroky v oboru lékařství posunují okamžik, od kterého je možné udržet plod mimo lůno matky stále do časnějších období (nyní je to cca. od 25. týdne těhotenství).

O něco přístupnějším se jeví pohled, který zastává fyziologické kritérium. Život novorozence začíná okamžikem samostatného dýchání, i když zástava dýchání ještě nemusí být známkou smrti člověka. Takže dýchání lze uznat za kritérium počátku života, nikoliv však jeho konce.

Autoři uzavírají tento článek vlastním pokusem o definici živého člověka: „ ... za živého člověka je možno považovat jedince, který se živě narodil, tj. byl vybaven fyziologickými porodními cestami nebo byl z těla matky vyjmut operativními metodami (císařským řezem), alespoň jednou spontánně nebo po křísení vydechl, a u kterého ještě nenastala biologická smrt, ...“. Je zde zdůrazněno, že je velmi důležité vymezit počátek lidského života, protože teprve po tomto okamžiku – tedy po počátku života lidského jedince, lze protiprávním útokem ukončit jeho život.

Reakcí na tyto názory je článek A. Dolenského, který vyšel také v časopise Trestní právo pod názvem Momentum partus³⁶.

---

³⁶Dolenský, A.: Momentum partus. In: Trestní právo, roč. III., č. 3, str. 6 – 7. Praha: Orac, 1998.

Jeho autor ostře nesouhlasí se stanovisky výše zmíněných autorů Mitlöhnera a Režňákové a s odvoláním na učebnice trestního práva a komentáře, označuje za počátek života období počátku porodu.

V závěru svého článku pak říká: „ Odpověď na otázku, co je objektem trestných činů proti životu a zdraví nelze hledat v medicíně ani v jiných vědách, nýbrž v právu“.

S touto myšlenkou, ostatně jako s dalšími názory uvedenými v článku A. Dolenského nesouhlasí D. Císařová, jejichž „několik poznámek“³⁷ uveřejnil na svých stránkách časopis Trestní právo. Je nutné předestřít, že D. Císařová chápe porod jako proces, který se skládá ze tří porodních dob³⁸. Autorka článku, která se naprosto ztotožňuje s Mitlöhnerem a Režňákovou, zde velmi detailně rozebírá Dolenského článek a zcela logicky namítá, že: „ pokud bychom přijali názor A. Dolenského, že jde o hmotný předmět útoku – novorozené dítě – již při začátku porodu, tj. při nástupu porodních bolestí, ocitli bychom se často ve složité, někdy i neřešitelné situaci. Porodní bolesti mohou nastoupit předčasně (např. v šestém měsíci těhotenství dochází k otevírání hrdla) ...“. Z argumentace autorky článku jednoznačně vyplývá, že nelze chápat jako počátek života počátek porodu (jelikož je zřejmé, že porod začíná porodními bolestmi, tedy první porodní dobou a tudíž - rozvedeno ad absurdum - pokud by nastoupily porodní bolesti již počátkem šestého měsíce těhotenství, od tohoto momentu bychom označovali plod v matčině těle jako novorozené dítě). V závěrečných odstavcích svého článku se pak D. Císařová věnuje polemice s tvrzením A. Dolenského o tom, že o určitých věcech by mělo rozhodovat právo a ne věda. Nepochybně, o objektu trestného činu musí rozhodovat jen trestní právo. Ovšem určení doby narození nebo určení toho, zda se dítě vůbec narodilo, nejsou otázky právní, ale čistě odborné. A o tomto může rozhodovat pouze medicína.

Další odezvou na debatu, která se vedla na stránkách Trestního práva, byl příspěvek Z. Kühna³⁹, jehož pojetí nám představuje různé názory a úpravy této

---

³⁷Císařová, D.: Iura novit curia (Několik poznámek k článku dr. Dolenského „ Momentum partus“). In: Trestní právo, roč. III., č. 5, str. 19 – 20. Praha: Orac, 1998.

³⁸viz. podrobnější výklad v kapitole „Rozrušení způsobené porodem“

³⁹Kühn, Z.: K otázce vymezení pojmu lidského plodu z hlediska trestního práva. In: Trestní právo, roč. III., č. 10, str. 19 – 20. Praha: Orac, 1998.

problematiky, včetně úprav v cizích zemích. Zahrnuje však i názory autorů Mitlöhnera, Režňákové, Císařové i Dolenského. Autor článku se snaží vymezit okamžik porodu živého dítěte odkazem na použití vyhlášky MZd⁴⁰, kdy cituje § 2 vyhlášky: „ narozením se rozumí úplné vypuzení, popř. operativní vynětí plodu z těla matčina, bez ohledu na délku trvání těhotenství, jestliže plod po narození projevuje známky života, přičemž tyto známky jsou ve vyhlášce taxativně vypočteny (další podmínkou je pak porodní hmotnost 500 g a vyšší, popř. nižší než 500 g, přežije – li 24 hodin po porodu)“. Nejsou – li tyto znaky splněny, jedná se o potrat (plodu) či o porod mrtvého dítěte. Z výše uvedeného znění je patrné, že pro rozlišování toho, co je porodem a co potratem, právo využívá nikoliv právních hledisek, ale lékařských. Ta nejsou stálá, ba naopak, vyvíjejí se v závislosti na úrovni lékařských poznatků a vývoji souvisejících vědních oborů.

V úzké souvislosti s pojmy porod a potrat je otázka toho, kdy je dítě považováno za živé, protože pouze živě narozené dítě může být předmětem útoku trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou dle § 141 Tr. zák. Vyhláška MZd podmiňuje akt narození zdravého dítěte dýcháním plodu po narození či projevem taxativně stanovených známek života. Podaří – li se prokázat, že dítě po narození dýchalo, lze z toho logicky dovodit, že žilo a ostatní znaky jsou jen subsidiární. Jestliže ale dítě po porodu nedýchá, je nutné přistoupit k posouzení ostatních znaků. Nelze ovšem dojít k závěru, že pokud dítě po porodu nedýchá, tak nežije.

Z celého výše uvedeného pojednání o objektu a předmětu útoku jasně vyplývá, že jde o velmi složitou problematiku, která byla předmětem diskusí odborníků z oblasti trestního práva v letech minulých a troufám si tvrdit, že i nadále bude.

Já osobně se ztotožňuji s definicí autorů Mitlöhnera a Režňákové, kteří nepovažují za počátek existence lidského života období počátku porodu, nýbrž období 2. doby porodní. S jejich tvrzením koresponduje i článek D. Císařové. Ta vyvrací názory A. Dolenského, který považuje za počátek života období počátku porodu. Souhlasím s předpokladem D. Císařové, že budeme-li považovat za

---

⁴⁰Vyhláška Ministerstva zdravotnictví ČR č. 11/1988 Sb.: § 2: Narozením živého dítěte se rozumí jeho úplné vypuzení nebo vynětí z matčina těla, jestliže dítě projevuje alespoň jednu ze známek života a má porodní hmotnost 500 g a vyšší, anebo nižší než 500 g, přežije – li 24 hodin po porodu. Známkami života se rozumějí dech nebo akce srdeční nebo pulsace pupečníku nebo aktivní pohyb svalstva, i když pupečník nebyl přerušen nebo placenta nebyla porozena.

období počátku porodu období nástupu porodních bolestí, můžeme se ocitnout v těžké situaci, protože porodní bolesti mohou nastoupit předčasně (někdy i v 6.měsíci těhotenství) a od této chvíle bychom museli uvažovat o počátku existence dítěte.

Ať už jsou spory o objekt či hmotný předmět útoku opodstatněné či nikoliv, jakkoliv je zřejmé, že pojmy novorozené dítě, porod, lidský plod apod. lze v různých vědních oborech a disciplínách vykládat odlišně, je v zájmu všech zúčastněných stran (teoretiků i praktiků) usilovat o dosažení vzájemné shody a snažit se postupovat jednotně, v souladu se zásadou právní jistoty.

6 SMRT NOVOROZENCE JAKO NÁSLEDEK JEDNÁNÍ MATKY

Dalším ze znaků skutkové podstaty trestného činu je objektivní stránka trestného činu. Lze ji charakterizovat jako způsob spáchání trestného činu a jeho následky. Obligatorními znaky objektivní stránky jsou: jednání, následek trestného činu a příčinný vztah mezi jednáním a následkem. Jednáním se má na mysli projev vůle ve vnějším světě. Rozlišujeme vnitřní složku (vůle) a vnější složku (projev vůle) jednání. Vůlí subjekt ovládá svůj pohyb či zdržení se pohybu. Jednáním tedy může být, jak konání, tak opomenutí⁴¹. Typickým příkladem usmrcení konáním je udušení novorozence z uzavření dýchacích cest např. kusem látky či vatou. Co do četnosti případů je nejobvyklejším případem usmrcení opomenutím ponechání dítěte ležet na místě – např. někde venku na místě porodu, kdy došlo ke smrti dítěte v důsledku podchlazení.

Druhým obligatorním znakem objektivní stránky je následek. Jde o porušení nebo ohrožení hodnot, které jsou objektem trestného činu⁴².

Posledním obligatorním znakem objektivní stránky je příčinný vztah (příčinná souvislost) mezi jednáním a následkem trestného činu. To znamená, že subjekt může být odpovědný za svůj trestný čin pouze tehdy, pokud svým jednáním následek skutečně způsobil. Např. matka po porodu své dítě rdousila tak dlouho, dokud již nejevilo žádné známky života (nehýbalo se, nevydávalo žádné zvuky). Tímto jednáním došlo k usmrcení dítěte. Avšak, nepodaří – li se prokázat příčinnou souvislost, nenastává trestní odpovědnost.

Jsou známy i případy, kdy je nalezena mrtvolka dítěte, dokonce se podaří i vypátrat matku toho dítěte, ale vraždu jí nelze z nejrůznějších důvodů dokázat (tato důkazní nouze, ke které často přispívá i časová prodleva mezi okamžikem usmrcení dítěte a nálezem mrtvolky, způsobuje, že vyšetřovatelé nemohou prokázat, že k vraždě došlo jednáním matky, ať už konáním či opomenutím). Chybí – li některý z obligatorních znaků, není objektivní stránka trestného činu

---

⁴¹V souvislosti s dělením jednání na konání či opomenutí, rozlišujeme trestné činy na komisivní (činnostní), které lze spáchat pouze konáním a omisivní (tedy nečinnostní). Omisivní trestné činy dále dělíme na tzv. pravé omisivní trestné činy, které je možné spáchat pouze opomenutím příkázané činnosti a na tzv. nepravé omisivní trestné činy, které je možné spáchat jako konáním, tak opomenutím.

⁴²Následkem může být porucha nebo ohrožení chráněného zájmu. Proto lze trestné činy rozdělovat i na kategorii trestných činů ohrožovacích a trestných činů poruchových. Jde – li o ohrožovací trestné činy, pak ohrožení postačí k naplnění skutkové podstaty a nevyžaduje se, aby nastala porucha na objektu trestného činu.

naplněna. V takovém případě pachatel nebude trestně odpovědný z důvodu absence znaků objektivní stránky trestného činu. Fakultativně se u různých trestných činů vyskytují: hmotný předmět útoku, místo a čas jednání, jeho účinek, použitý prostředek ke spáchání trestného činu a další znaky.

Trestný čin vraždy novorozence matkou řadíme mezi tzv. nepravé komisivní či omisivní delikty. Coby fakultativní znak zde vystupuje totiž i účinek. Vražda novorozence je tzv. poruchový trestný čin.

U trestného činu vraždy je dalším fakultativním znakem i čas, kdy byl tento trestný čin spáchán. Jednáním matky je úmyslné usmrcení novorozence při porodu nebo bezprostředně po něm. Období – „při porodu nebo bezprostředně po něm“ je právě ten časový údaj, jehož splnění je nutné k naplnění objektivní stránky trestného činu. Jednáním matky – tedy usmrcením – dochází k poruše na právem chráněném zájmu či hodnotě – v tomto případě na životě novorozence. Následkem tohoto jednání je jeho usmrcení. Za účinek je možné označit smrt novorozence (které je považováno za hmotný předmět útoku).

Ve shodě s výše uvedeným dělením trestných činů na omisivní a komisivní, může být trestný čin vraždy novorozence matkou spáchán v zásadě dvěma způsoby: může jít buď o aktivní jednání matky (konání) nebo může jít o pasivní formu (opomenutí). (Ovšem zde je třeba podotknout, že ne každé opomenutí je možné postavit na roveň konání. Aby bylo možné zařadit obě formy jednání na stejný stupeň a považovat je za jednání z pohledu trestního práva, je nutné splnit podmínku uvedenou v § 112 Tr. zák. Musí tedy jít o jednání, k němuž byl pachatel podle předpisů, okolností a svých poměrů povinen. Jde o tzv. zvláštní povinnost konat.)

6.1 Způsoby vražedných jednání

Jak jsem již uvedla výše, je z právního hlediska rozhodující, zda k usmrcení novorozence došlo konáním nebo opomenutím. Kriminalisté pak navíc rozlišují jednotlivé způsoby vražedných jednání, které se dělí do dvou základních skupin (aktivní a pasivní vraždy). Aktivní vraždy zahrnují různé způsoby usmrcení: udušení, tupé násilí, řezné a bodné rány, popálení, otravy a střelné rány. Do pasivních vražd náleží: neposkytnutí nutného poporodního

ošetření a ponechání dítěte tzv. ležet na místě. Toto členění vychází z Tesařova výčtu způsobů spáchání vražd novorozence matkou⁴³.

Aktivní vraždy

1. Udušení

a) Udušení ze zardoušení – jde o relativně snadný způsob usmrcení novorozence. Nejsou k tomu zapotřebí žádné nástroje či pomůcky. Novorozeně nedokáže efektivně klást odpor. Tím, že mu matka stiskne krk (jednou rukou či oběma) a drží jej, dokud dítě nepřestane dýchat, mu zároveň zabrání v křiku. Tento způsob lze kombinovat i s jinými postupy (např. ucpání dýchacích cest cizím předmětem). Díky výše uvedeným znakům (snadnost, nehlučnost) je udušení ze zardoušení nejčastější způsob usmrcení novorozence.

Typickým případem udušení ze zardoušení je ten, který se stal v r. 1982⁴⁴. J. Ch. otěhotněla za nejasných okolností (původní verze hovořily pro znásilnění, pozdější zase pro incestní vztah v rodině). Svě těhotenství tajila až do porodu. Dítě porodila na záchodě na svém pracovišti a ihned po vypuzení z těla ven, jej začala rdousit. V této činnosti pokračovala, dokud si nebyla jistá, že dítě je již mrtvé. Pak jej strčila do koše a přikryla vložkou. Na záchodě byla přistižena kolegyní. Její slabá obhajoba byla vyvrácena a následně se k činu doznala. Soud jí uložil nepodmíněný trest odnětí svobody v délce trvání tří let.

b) Udušení z uškrcení – je také velmi častý způsob usmrcení novorozence. Jako nástroj (škrtilo) lze použít rozličné pomůcky často i běžné denní potřeby (např. podprsenka). Nejběžnější jsou ovšem různé šňůry, opasky, kusy hadrů apod. Tento způsob usmrcení bývá často kombinován i s jinými způsoby (např. s roubíkem v ústech).

c) Udušení z oběšení – nejde o příliš častý způsob usmrcení a to z toho důvodu, že se jako mnohem snazší způsoby nabízejí právě výše zmíněné způsoby udušení ze zardoušení a z uškrcení. Pro pachatele obecně bývá vždy výhodnější zvolit si cestu, která vede co nejrychleji a nejsnáze k usmrcení (pominu – li

---

⁴³Tesař, J.: Vražda dítěte ze soudně lékařského i kriminalistického stanoviska. In: Knižnice pro kriminalistiku, roč. III., č. 1., str. 35 – 53. MV – Hlavní správa Veřejné bezpečnosti. Praha, 1954.

⁴⁴Surmík, M.: Od předsudku k vraždě. In: Kriminalistický sborník, roč. XLI., č. 5, str. 175 – 179. Praha: Ředitelství služby kriminální policie, 1997.

případy, kdy se pachatelé vyžívají v pomalém a trýznivém způsobu usmrcení své oběti, což jim přináší určitou formu uspokojení).

d) Udušení z uzavření dýchacích cest předmětem zavedeným do úst – oním předmětem, který matka zavede do úst, bývá kus látky, papíru. Není neobvyklý ani způsob, kdy matka vloží prsty své ruky do hltanu dítěte a tím jej udusí. Někdy se tento způsob udušení ještě kombinuje se zahrabáním za živa. Jako ilustrace může sloužit případ⁴⁵, kdy matka (J.) pojala myšlenku usmrtit své novorozené dítě již v počátku porodních bolestí. Důvodem pro takové rozhodnutí byla obava z možných reakcí okolí a rodiny na nemanželské dítě (již druhé) a kromě toho i fakt, že dítě počala po náhodném pohlavním styku s vojákem, u něž neznala ani jméno. Šlo tedy předpokládat, že by dítě vyrůstalo bez otce. Po vypuzení dítěte z těla ven, vzala J. rezavý nůž a přeřízla pupeční šňůru. Dítě se hýbalo, ale nevydávalo žádné zvuky. Vzala tedy chomáč vaty z vložky a vecpala jej dítěti do úst. Avšak dítě se stále hýbalo. Načež vzala další chomáč a natlačila jej dítěti hlouběji do dutiny ústní. Po chvíli dítě ustalo s pohyby a přestalo jevit i další známky života. J. pak zabalila mrtvolku do svého oblečení a do prostěradla a uložila jej do skříně. K činu se po předložení usvědčujících důkazů doznala a byla shledána vinou trestným činem vraždy novorozeného dítěte matkou.

e) Udušení ze zakrytí nosu a úst měkkým předmětem – k zakrytí nosu a úst slouží většinou deka, polštář, šála či šátek. Výjimečně může dojít k usmrcení i tím, že matka zabalí své dítě do deky, zavinovačky či oblečení tak, že nemůže dýchat. Ojediněle matka své dítě usmrtí i při kojení, tím, že nos i ústa dítěte přitiskne k prsu na tak dlouhou dobu, dokud dítě nepřestane dýchat.

f) Udušení z utopení – jde o způsob usmrcení, který se vyskytoval spíše v minulosti. Dnes se jedná o nemnohé případy, kdy matka porodí své dítě do záchodové mísy či rovnou do vody a ve snaze jej usmrtit, přidrží mu hlavičku pod hladinou, dokud se dítě neutopí (dochází ke vniku vody do dýchacích cest). Jedním z takových případů je i případ⁴⁶, který se stal v r. 1969. B. V. otěhotněla

---

⁴⁵Fürst, V.: Vražda novorozeného dítěte matkou. In: Kriminalistický sborník, roč. III., č. 8, str. 360 – 364. Praha: MV – Hlavní správa VB, 1959.

⁴⁶Zahrádka, J.: Vraždy novorozeňat. In: Kriminalistický sborník, roč. XVIII., č. 7, str. 419 – 425. Magnet, Praha, 1974.

jako studentka střední školy se svým spolužákem. Brzy se s ním ale rozešla. Svého těhotenství se obávala a nikomu o něm neřekla. Až do porodu se jí těhotenství dařilo tajit. K porodu došlo dříve, než očekávala. Nacházela se zrovna doma společně se svými rodiči. Aby na ní nic nepoznali, odešla na záchod. Dítě, které porodila, spadlo do záchodové mísy, kde se utopilo. Po přetržení pupeční šňůry jej B. V. vhodila do světlíku. Byla souzena pro trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou.

2. Tupé násilí

Jde pravděpodobně o druhý nejčastější způsob usmrcení novorozence (hned po udušení). Důvodem pro tak vysokou četnost výskytu je rovněž relativní snadnost co do postupu usmrcení. Nevyžaduje totiž použití žádných nástrojů či pomůcek. Ovšem na druhou stranu je tento způsob obtížnější pro zvýšenou aktivitu a sílu, která se po pachatelce vyžaduje. Nejčastějším cílem útoku je přirozeně hlavička novorozence. Útok je páchán tak, že pachatelka dítě uchopí za nohy a tluče či smýká jeho hlavičkou o něco tvrdého (podlahu, zeď, umyvadlo či kus nábytku). Další alternativou spáchání vraždy tímto způsobem je smáčknutí hlavičky dítěte rukama, nohama nebo utlučení libovolným předmětem (např. žehličkou). Nelze ponechat bez povšimnutí i případy vyhození dítěte z okna.

Z. H. otěhotněla v r. 1968⁴⁷ s ženatým kolegou z práce. Obavy z hanby byly hlavním důvodem, pro které své těhotenství tajila a proč se již v průběhu gravidity rozhodla, že své dítě po porodu usmrtí. K porodu došlo na záchodě. Dítě vypadlo hlavou do mísy. Následně jej Z. H. vytáhla, zabalila do ručníku a živé odnesla do koupelny, kde jej umístila do krabice. Tu pak ukryla ve skříni. Když ovšem zaslechla křik dítěte, stáhla si kalhotky a použila je jako škrtidlo k usmrcení dítěte. Pitva však prokázala, že příčinou smrti bylo pohmoždění mozku s krvácením do mozkových komor. Tato poranění byla smrtelná a nemohla nastat pádem dítěte do záchodové mísy. Podařilo se zjistit, že došlo

---

⁴⁷ Knap, F. a Šíp, F.: Vražda novorozeného dítěte matkou. In: Kriminalistický sborník, roč. IX., č. 12, str. 732 – 735. Praha: Vydavatelství časopisů ministerstva národní obrany, 1965.

s největší pravděpodobností ke zmáčknutí hlavičky nebo k jinému tupému násilí o tvrdou podložku. Ovázání kalhotek jakožto škrtidla nebylo provedeno pevně, a tak škrcení nebylo v bezprostřední souvislosti se smrtí dítěte. Z. H. byla odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce trvání dva roky.

3. Řezné a bodné rány

Tyto způsoby usmrcení dítěte nejsou příliš časté. Ale pokud přece jen dojde k vraždě spáchané řeznými ranami, pak je útok směřován vždy do oblasti krku, aby došlo k přeříznutí krčních tepen. Nejen krk, ale i záda, obličej a hrudník bývají cílem útoku bodných ran. Krvácení a následné vykrvácení z bodných ran je pak v pitevním protokolu označováno jako bezprostřední příčina smrti (za předpokladu, že došlo ke krevní ztrátě 80 – 150 g krve), i když nedošlo k zasažení žádného životně důležitého orgánu.

Tento případ⁴⁸, který se odehrál r. 1925, není ukázkou vraždy novorozence, ale vraždy dítěte staršího. Uvádím ho zde jako vhodný příklad usmrcení bodnými a řeznými ranami, jenž se ovšem vyznačuje extrémní brutalitou matky. E. H. z důvodu rodinného rozvratu zavraždila svou dceru, které již byly tři roky. Dítěti nejprve chtěla přeříznout tepny na ruku. Když řízla do tepny pravé ruky, dcerka začala plakat bolestí. Matka přestala a dítě ošetřila. Pak jí ale svázala ruce a nohy a řízla jí do tepny druhé ruky. Dítě posléze vyndala z kočárku a začala mu tlouct hlavičkou o zem. Nebyla si ovšem jistá, zda tímto způsobem došlo k usmrcení. Tak jí „pro jistotu“ ještě několikrát bodla nožem do hrudníku. Mrtvé dítě nechala ležet v kočárku. Byla odsouzena za prostou vraždu k trestu smrti. Proti rozhodnutí se ale odvolala. Načež byla zproštěna viny s odůvodněním, že se v tomto případě jedná o důvod vylučující trestnost – totiž o neodolatelné donucení.

4. Popálení

Ačkoliv je popálení či upálení dítěte považováno spíše za prostředek sloužící k odstranění těla (důkazů), může jít v některých případech i o způsob usmrcení. Dochází tak výjimečně k upálení dítěte za živa (např. v kamnech).

---

⁴⁸ Čech, J. a Soukup, J.: Dokonalá vražda, Plzeň: NAVA, 1994, str. 65 – 71.

Jde o poměrně neobvyklý způsob usmrcení dítěte, kdy jej matka upálila za živa. M. V.⁴⁹ byla matkou čtyř dětí, z nichž tři byly ať již v menší či větší míře postižené. Když opět otěhotněla, rozhodla se své těhotenství tajit. Důvodem bylo podezření jejího manžela z nevěry a ona sama měla obavy, že dítě, které nosí pod srdcem, bude také postižené. Již před začátkem porodních bolestí byla rozhodnutá, že dítě usmrtí. Po porodu odtrhla pupeční šňůru a plačící dítě zabalila i s placentou do starých tepláků a odložila jej v prádelně. Večer dítě spálila v kotli. Obdobně postupovala i při svém dalším těhotenství o rok později (1974), se kterým se ale manželovi svěřila. Ten, ač pochyboval, že je otcem dítěte, si přál dítě ponechat a starat se o něj. M. V. ale dítě nechtěla a již v průběhu těhotenství byla rozhodnuta, že dítě usmrtí stejným způsobem jako to předchozí. Rodila opět v prádelně. Po odtržení pupeční šňůry dítě (včetně placenty) zabalila do starých šatů a vhodila jej ještě živé do kotle. Odsouzena byla za oba trestné činy k 5 letům odnětí svobody.

5. Otravy

Jde o naprosto okrajové případy, které se u nás vyskytují jen velmi vzácně. Četnější jsou v zahraničí. (Ovšem odpověď na otázku, proč je u nás jen mizivé procento vražd novorozenců způsobených otravou, kdežto v cizině jde o poměrně obvyklý způsob usmrcení, jsem nedostala z žádné dostupné literatury. Možná to má co dočinění s myšlením, návyky a kulturou u nás.) Vzhledem ke křehkosti a citlivosti dětského organismu vůbec a zvláště pak organismu novorozeněte, si lze představit v podstatě jakoukoliv látku (kapalnou, plynnou či pevnou), která by mohla posloužit k usmrcení dítěte. Může jít o vyšší dávky léků (tablet, sirupů apod.), podání alkoholu, drog či otravu svítiplynem nebo výfukovými plyny z automobilu.

Vzhledem k nízkému počtu takových vražd uvádím případ⁵⁰, který není ukázkou vraždy novorozence. Jde o vraždu dítěte staršího. Je na něm ale dobře patrné, jakým způsobem proběhlo usmrcení otravou. A. K. byla matkou několika dětí.

---

⁴⁹Mitlöchner, M.: Opakování trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou podle § 220 tr. zák. In: Kriminalistický sborník, roč. XXV., č. 4, str. 217 – 221. Praha: Naše vojsko, 1981.

⁵⁰Poláček, F.: K zločinu vraždy úkladné dle § 134 a 135 ad 1) zák. tr. In: Právník, roč. IX., str. 670 – 680. Praha: Ant. Fink, 1870.

Po smrti manžela se sblížila s jeho ženatým bratrem a v r. 1868 s ním počala dítě. Své těhotenství ze studu tajila, ačkoliv někteří z jejích příbuzných o jejím těhotenství věděli. Porodila zdravé, ale dost slabé dítě. U porodu byla porodní bába. A. K. o dítě pečovat nechtěla, a proto sháněla kojnou a ošetřovatelku. O dítě se mezitím starala jiná žena a A. K. přicházela jen dítě nakojit. Pečovatelka postupně pozorovala, jak dítě slábne, mění barvu kůže, modrají a žloutnou mu rty. Dítě pak zemřelo, po dvou dnech od porodu. Složitým dokazováním a expertizami se zjistilo, že jej A. K. otrávila prudkým jedem, který ale neúčinkoval tak rychle, jak bylo obvyklé, protože nebyl dobře rozmělněn. Dítě zemřelo následkem otravy otrušikem. Matka byla nejprve shledána soudem první instance vinou z úkladné vraždy a odsouzena ke 12 letům těžkého žaláře, ale posléze byla soudy vyšší instance osvobozena pro nedostatek důkazů.

6. Střelné rány

Tyto případy jsou ještě méně časté než případy otrav. Ve srovnání třeba se Spojenými státy, kde téměř každý druhý občan vlastní legálně drženou zbraň, je u nás situace v tomto směru naprosto odlišná. Málokdo vlastní zbraň a ještě méně lidí ji v životě alespoň jednou použilo. Je to dáno i historickým vývojem, kdy během období komunismu nebyla prakticky žádná možnost dostat se legálně ke zbraní. To je pravděpodobně i jeden z důvodů, proč se u nás používání zbraní nestalo „běžným“.

Pasivní vraždy

1. Neposkytnutí nutného poporodního ošetření

a) Neodstranění blan z obličeje – je příčinou smrti novorozence, pokud blány v obličeji brání novorozenci v dýchání. Jedná se o nevelký počet případů, kdy dojde ke smrti novorozence takovým způsobem. Jako ukázka může sloužit čin⁵¹, jehož se dopustila i M. T. v r. 1977, která otěhotněla se svým známým. Dítě ani jeden z nich nechtěl, a tak se žena několikrát pokusila o vyvolání potratu. Neúspěšně. Těhotenství před svým okolím skrývala. Dítě porodila sama v posteli a po porodu údajně omdlela. Po procitnutí uviděla své hýbající se dítě,

---

⁵¹ Čadský, L. a Hromádka, K.: Vražda novorozeného dítěte matkou. In: Kriminalistický sborník, roč. XXII., č. 4, str. 225 – 228. Praha: Naše vojsko, 1978.

keré leželo obličejem dolů do přikrývky. Dítěti neodstranila blány z obličeje a nůžkami přestřihla pupeční šňůru, kterou podvázala pouze u sebe. Novorozence zabaleného do přikrývky uložila v kuchyni do sporáku, kde jej o několik dní později spálila jeho babička. M. T. byla odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce trvání 3 roky.

b) Nepodvázání pupečníku – dochází tím ke krvácení z pupečníku, což ale nebývá jedinou příčinou smrti novorozence. Většinou jde pouze o druhotný důvod smrti, který se přidružuje např. ke smrti udušením. Tento případ⁵² je však dokladem toho, že podvázání pupečníku může být i jediným důvodem úmrtí novorozence. H. P. otěhotněla se svým přítelem, ale o své graviditě nikomu neřekla. Těhotenství se jí dařilo utajit až do porodu. Dítě porodila v neobývaném domě. Po normálním průběhu porodu H. P. přestřihla nůžkami (keré si s sebou donesla) pupeční šňůru, ale pupečník nepodvázala. Dítě i placentu zabalila do šátku a deky a odešla. Později se pro něj vrátila, aby ho odnesla domů a teprve po třech dnech jej zakopala v jámě kousek od domu. Pitva novorozence prokázala, že zemřel v důsledku neposkytnutí poporodního ošetření. Pachatelka byla odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na 2 roky.

2. Ponechání dítěte „ležet na místě“

Jedná se o úmyslnou pasivitu (nečinnost) matky, kerá po porodu dítě nechá ležet bez pomoci v místě, kde jej porodila. Může jít o případy porodů venku, kdy matka zcela vědomě nechá dítě ležet na zemi a tím mu způsobí smrt v důsledku podchlazení (ke smrti podchlazením postačí u nezabaleného novorozence teplota zhruba + 15 °C) nebo matka nechá dítě ležet obličejem v polštáři, čímž dojde k udušení měkkým předmětem.

Z výše uvedeného lze učinit závěr, že nejčastější příčinou smrti je udušení. Přičemž žádný ze způsobů udušení není dominantní. Není neobvyklá ani kombinace udušení s bodnými ranami. Velmi častý způsob usmrcení je také zakrytí dýchacích cest měkkým předmětem. Ojedinelé jsou případy vražd upálením za živa či v důsledku tupého násilí. Ačkoliv by se to zdálo jako jedna

---

⁵²Hrabuška, A.: Vražda novonarodeného dieťaťa matkou. In: Kriminalistický sborník, roč. XIX., č. 3, str. 169 – 172. Praha: Magnet, 1975.

z nejsnazších možností, nejsou zcela běžné ani případy pasivních vražd, kdy se dítě odložilo a nechalo ležet na místě.

Závěrem lze shrnout, že společným prvkem pro naprostou většinu sledovaných případů je fakt, že porodu novorozence nebyla přítomna, kromě matky, žádná další osoba. Většinou se tento akt odehrával na osamocených místech, někde v ústraní (dříve někde venku, v dnešní době spíše v uzamčené místnosti). A teprve až po porodu byla pachatelka objevena někým z příbuzných (její matka či partner). Stojí za povšimnutí, že v případě objevení novorozeného dítěte partnerem rodičky, se tento většinou pokusil o záchranu dítěte a pro oba se snažil obstarat lékařskou pomoc. Avšak jakmile dítě objevila matka rodičky, tak se o záchranu dítěte nepokusila, ba naopak, někdy i sama, nedbaje dceřiných pokynů, iniciovala usmrcení dítěte, které pak provedla. Dokonce někdy matka postupovala přímo dle instrukcí dcery – rodičky.

6.2 Jednání matek před porodem a po porodu

Hned v úvodu si dovoluji poznamenat, že je patrná jednoznačná souvislost mezi jednáním pachatelky již v době těhotenství a následným utajovaným porodem a vraždou novorozeného dítěte. Je třeba si všimnout toho, zda matka těhotenství tají či nikoliv, zda chodí na pravidelné lékařské prohlídky apod. Právě fakt promyšleného zatajování těhotenství, je významným indikátorem toho, zda dojde posléze i k utajovanému porodu a usmrcení dítěte. Ženy bývají v tomto ohledu extrémně vynalézavé a přesvědčivé. Nárůst hmotnosti a zvětšování břicha přisuzují tu poruchám metabolismu, jindy je zase svádějí na přílišné množství jídla, které ve spojení s nedostatkem pohybu, vede k přibírání na váze. Velmi často dokážou přesvědčit své okolí, ačkoliv by se to zdálo pro většinu „normálních“ lidí naprosto nemyslitelné. Chování takových žen v průběhu těhotenství a těsně před porodem je proto také nutné podrobně zkoumat, neboť je důležité pro posouzení subjektivní stránky.

Stejně zásadní je (z kriminalistického hlediska) zkoumat jednání matky po porodu, přesněji po samotném činu vraždy. Závěry z takového posouzení jsou užitečným vodítkem pro stanovení míry rozrušení matky porodem a jsou velkým přínosem pro znalce, kteří vypracovávají znalecký posudek o duševním stavu matky v době spáchání trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou. Pro posouzení míry rozrušení je rozhodující i chování matky, které

nemá žádných účinků pro okolí (zda např. matka ihned po činu usne, zapálí si cigaretu či z rozrušení omdlí). Velmi zásadním podkladem pro znalecký posudek je jednání matky při odstraňování stop – tedy její postup při úklidu a nakládání s tělem oběti. Nejčastější postup je takový, že nejprve se rodička rozhodne uložit tělo do bedny či jej zabalit do kusu látky a následně jej „odklidí“ (formou pohození do kontejneru, jímky či odhození v lese). Výjimečně se vyskytuje spálení těla a porodních zbytků (podotýkám, že nejde o spálení již mrtvého novorozence, nýbrž se jedná ve většině případů o upálení za živa). Ze znaleckých posudků dále vyplývá, že matky zásadně dítě před usmrcením nemuly ani neošetřovaly. A ani pro ně neměly připravené ošacení. Takže těla mrtvých novorozenců se vždy nacházela neoblečená.

6.3 Období „před porodem“ a „bezprostředně po něm“

Kromě vymezení jednotlivých způsobů vražd, obligatorních znaků objektivní stránky apod., je nezbytné si povšimnout i fakultativního znaku objektivní stránky, o němž byla řeč v úvodu této kapitoly. Jde o čas, tedy konkrétněji o termín „při porodu nebo bezprostředně po něm“.

Můžeme definovat období při porodu jako dobu od okamžiku počátku porodu až do okamžiku jeho ukončení (více o počátku porodu – viz. kapitola Život novorozence jako objekt trestného činu). Vymezení typového znaku „při porodu“ zpravidla nepůsobí žádné větší obtíže. Kdežto zjišťování kvalifikačního znaku „bezprostředně po porodu“ vyvolává o něco složitější důkazní situaci.

Tento pojem dobře definoval Mitlöhner⁵³ (který svou definici navázal na rozhodnutí NS⁵⁴): „ jako určitou dlouhou dobu po porodu dítěte a lůžka, která není v každém případě stejně dlouhá, a kterou lze někdy přesně jen těžko stanovit. Důležité je posouzení, zda rozrušení způsobené porodem ještě trvalo. Rozrušení způsobené ve většině případů netrvá dlouho. Rodička se většinou po porodu obvykle uklidňuje a ve většině případů se dostavuje občerstvující spánek. Spánek značí utlumení funkce orgánů a tedy i soustavy nervové, a

---

⁵³Mitlöhner, M.: Čas jako významná právní skutečnost. In: Bulletin advokacie, č. 1, str. 44. Praha, 2000.

⁵⁴Rozhodnutí NS ze dne 30. 3. 1935, Zm II 299/34. NS vymezil pojmy „při porodu nebo hned po něm“ tak, že za čin spáchaný při porodu je považován nejen ten, který byl vykonán za porodu samého, ale i ten, který byl vykonán po porodu, ale v době, kdy trval ještě mimořádný duševní stav u rodičky porodem vyvolaný.“ Tento stav záleží i v zeslabení vůle rodičky, zejména její schopnosti tlumiti pudy v její duši se zrodí a může trvat i několik dní.“

proto je možno tvrdit, že okamžikem usnutí obvykle přestává i rozrušení rodičky “. Kvapilová a Dogoši⁵⁵ v souladu s Mitlöhnerem tvrdí, že: „ ... stav rozrušení netrvá obvykle dlouho. Ošetří-li matka novorozené dítě nebo se po porodu vyspí, znamená to už konec termínu „hned po něm“.

Termín „bezprostředně po porodu“ nahradil v novém trestním zákoníku pojem „hned po porodu“. Domnívám se, že touto změnou názvosloví zákonodárce lépe vysvětluje, že k usmrcení novorozence dochází bez časové prodlevy. Důvodem změny názvosloví je fakt, že termín „bezprostředně po porodu“ lépe umožňuje navázat časové hledisko na stav matky, která jedná v rozrušení způsobeném porodem. Stav rozrušení netrvá dlouhou dobu po porodu, spíše jde o hodiny (výjimečně dny). Konec období „bezprostředně po porodu“ je pak svázán s ukončením stavu „rozrušení způsobeného porodem“⁵⁶. Konec tohoto stavu je rozhodujícím faktorem pro aplikaci či neaplikaci privilegované skutkové podstaty. Pokud by žena jednala ve stavu, který nelze považovat za rozrušení způsobené porodem (protože toto období již pominulo), bylo by nutné její jednání klasifikovat jako trestný čin vraždy (dle § 140) či zabití (dle § 141) Tr. zák.

---

⁵⁵Kvapilová H., Dogoši, M.: Soudní lékařství pro právníky a policisty. 2. rozšířené vydání. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, 2007.

⁵⁶Šámal, P.a kol.: Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 2011 s.

7 VÝVOJOVÁ STADIA TRESTNÉ ČINNOSTI

V souvislosti s trestným činem dle § 142 Tr. zák. stojí také za zmínku vývojová stadia trestné činnosti. Jde o určité fáze, které jsou typické pro uskutečňování úmyslu pachatele spáchat trestný čin⁵⁷. Tato stadia přicházejí v úvahu pouze u úmyslných trestných činů. Jde o přípravu k trestnému činu (ta je možná jen u zvláště závažných zločinů, pokud tak Tr. zák. stanoví), pokus⁵⁸ trestného činu a dokonání trestný čin. Vražda novorozeného dítěte matkou je považována podle dikce platného Tr. zák. za zločin dle ustanovení §14 odst. 3 Tr. zák. a § 142 Tr. zák., proto je zde možné použít pouze ustanovení vztahující se k pokusu trestného činu a jeho dokonání.

Zajímavým se může jevit (ve vztahu k problematice neonacidií) pokus na tzv. nezpůsobilém předmětu útoku. Typicky jde o případy, kdy se dítě narodí již mrtvé (za předpokladu, že podaří prokázat úmysl na straně matky).

Dále je pak třeba posoudit z hlediska subjektivní stránky, zda rodička věděla, že se její dítě narodilo mrtvé anebo se jednalo o tzv. pozitivní skutkový omyl⁵⁹ (matka mylně považovala mrtvé dítě za živé). V případě tohoto skutkového omylu bude matka trestná za pokus trestného činu dle § 142 Tr. zák.

Další možností, která by mohla přicházet v úvahu je i pokus tzv. nezpůsobilými prostředky, ačkoliv tato alternativa se nevyskytuje příliš často. Důvodem je fakt, že pojme – li matka úmysl své dítě zavraždit, není k tomu obvykle nutné velké úsilí.

Tzv. neukončený pokus je případ, kdy pachatel ještě neučinil vše, co pokládal za potřebné k dokonání trestného činu. Ale tím, že v dalším jednání nepokračuje, odstraní zpravidla nebezpečí, které hrozilo zájmu chráněnému zákonem.

Ne úplně neobvyklým se může jevit pokus, kdy k dokonání činu nedošlo pro nějakou překážku. Jde o tzv. ukončený pokus, kdy matka učinila vše, co

---

⁵⁷ Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, 896 s.

⁵⁸ ustanovení o pokusu trestného činu je v § 21 Tr. zák.

⁵⁹ pozitivní skutkový omyl – osoba se domnívá, že existují všechny znaky podmiňující trestní odpovědnost, ale ve skutečnosti některý znak chybí.

považovala za nezbytné k dokonání trestného činu, ale k jeho dokonání přesto nedošlo. Modelovým příkladem může být situace, kdy matka nechá dítě ležet na místě, ale dítě je někým nalezeno a zachráněno. Avšak i v případě ukončeného pokusu je možné dobrovolné upuštění od dokonání trestného činu. Jde o výjimečné případy, kdy podle povahy použitého prostředku a podle záměru pachatele mezi jeho jednáním a zamýšleným následkem zbývá ještě určitá doba, ve které je možno následku zabránit. V takovém případě nestačí jen zdržení se dalšího jednání, ale musí zde být dobrovolný aktivní zásah pachatele, který směřuje k odvrácení nebezpečí, které vzniklo jeho jednáním zájmu chráněnému Tr. zák. Míru aktivity pachatele nelze ovšem stanovit obecně. Vždy se posuzuje individuálně se zřetelem na všechny okolnosti a poměry pachatele. Zániku trestní odpovědnosti nebrání okolnost, že následek byl odvrácen i za přispění jiných osob, ovšem za předpokladu, že se tak stalo z podnětu pachatele.

Vztah pokusu a dokonaného trestného činu se řídí zásadou „in dubio pro reo“.

8 ÚČASTENSTVÍ NA TRESTNÉM ČINU DLE § 142 TR. ZÁK.

Účastenství je otázkou, kterou je také nutné se zabývat při posuzování vražd novorozenců. Rozlišujeme účastenství v užším smyslu⁶⁰ (organizátorství, návod a pomoc) a širším smyslu (spolupachatelství, organizátorství, návod a pomoc). U trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou přichází v úvahu pouze účastenství v užším smyslu, tedy bez spolupachatelství. To je totiž z povahy věci u tohoto trestného činu vyloučeno. Každé dítě má jen jednu matku a ta jediná může být subjektem trestného činu vraždy novorozence. A pokud by novorozené dítě zavraždil někdo jiný, jeho jednání se posoudí dle ustanovení § 140 Tr. zák. Teorie k tomu dodává, že spolupachatelem trestných činů s konkrétním subjektem (což vražda novorozence je – viz. kapitola Matka novorozence jako subjekt trestného činu) může být jen osoba ve stejném postavení jako je hlavní pachatel.

Od doby první republiky se ustálil právní názor, že privilegovaná skutková podstata svědčí matce usmrceného novorozeného dítěte nejen tehdy, pokud vystupuje jako přímý pachatel, ale i tehdy, pokud jedná jako návodce (eventuálně organizátor, pomocník). Ovšem tato privilegovaná skutková podstata nemůže svědčit jiné osobě než matce, tedy tomu, kdo na základě jejího návodu dítě usmrtil⁶¹. Tento pohled se zachoval až do současnosti.

---

⁶⁰ustanovení o účastenství je v § 24 tr. zák.

⁶¹Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 11. 3. 1953, sp. zn. 8 To 13/53, uveřejněno pod Rt 89/1953. Návod, aby matka při porodu nebo hned po něm zavraždila své novorozené dítě anebo pomoc při tom, je návodem, resp. pomocí k trestnému činu vraždy podle § 7, § 216 tr. zák. (pozn. autora – dle platné právní úpravy se jedná o §24, §140 tr. zák.), i když matka dítě usmrtila v rozrušení způsobeném porodem.

9 SANKCE ZA VRAŽDU NOVOROZENCE

V této kapitole bych se ráda věnovala trestu za trestný čin novorozeného dítěte matkou, jeho účelu, ukládání a výkonu.

Trest je (dle učebnice trestního práva)⁶² zákonem stanovený právní následek za určité protiprávní jednání. Trest spočívá v právní újmě a ta je pachatelem pociťována jako zlo. Tato újma může být na svobodě, majetkových nebo jiných právech odsouzeného.

Hlavním účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů. Jde o to, zabránit pachateli v páchání další trestné činnosti a výchovně na něj působit.

Zabránění pachateli v páchání další trestné činnosti je zároveň dalším cílem trestu. Buď se pachateli brání v dalším páchání fyzickým znemožněním jeho jednání, anebo se mu jeho protiprávní jednání velmi ztíží prostřednictvím určitých zábran (př. trestem odnětí svobody dojde k izolaci pachatele od společnosti). Neméně důležitým účelem trestu je převýchova pachatele. Tato výchova (či převýchova) má vést k tomu, aby pachatel (odsouzený) vedl řádný život. Výchovné působení na ostatní členy společnosti je také jedním z účelů trestu. Jde o tzv. generálně preventivní účinek trestu. Jak je pregnantně vyjádřeno v učebnici trestního práva: „ Spravedlivé a včasné uložení trestu dává ostatním členům společnosti najevo, že postižené chování je nežádoucí, varuje před dalším pácháním trestných činů a posiluje pocit právní jistoty a představy o autoritě právních norem.“

V § 37 a 38 Tr. zák. jsou stanovena obecná pravidla pro ukládání a výkon trestu. Podle § 37 lze trestní sankce ukládat jen na základě trestního zákona. Přičemž pachateli nelze uložit kruté a nepřiměřené trestní sankce. Výkonem trestní sankce nesmí být ponížena lidská důstojnost. Přiměřeností trestní sankce se zabývá § 38, který říká, že trestní sankce je nutno ukládat s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu. Je zakázáno ukládat sankce přísnější, tam, kde postačí uložit sankci mírnější a přihlíží se i k zájmům poškozených osob. Při stanovení druhu trestu a jeho výměry přihlédne soud

---

⁶²Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. Vydání. Praha: Leges, 2009, 896 s.

k povaze a závažnosti trestného činu pro společnost, ke způsobu života pachatele a jeho poměrům a k možnosti nápravy pachatele. U spolupachatelů také soud přihlédne k tomu, jakou měrou jednání každého z nich přispělo ke spáchání trestného činu a u organizátora, návodce a pomocníka také k významu a povaze jejich účasti na spáchání trestného činu. U přípravy k zvlášť závažnému zločinu a u pokusu trestného činu také k tomu, do jaké míry se jednání pachatele přiblížilo k dokonání trestného činu, jakož i k okolnostem a k důvodům, pro které k jeho dokonání nedošlo (§ 39 Tr. zák.).

Trestem stanoveným v trestním zákoně za vraždu novorozeného dítěte matkou je (dle § 142 Tr. zák.) trest odnětí svobody na tři léta až osm let. Výše trestu zůstala stejná, jako byla v předchozím trestním zákoně (č. 140/1961 Sb.). Porovnám – li trestní sazby u trestného činu vraždy a trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou v předchozí právní úpravě s nynější právní úpravou, je patrná zvyšující se propast mezi sankcí za vraždu novorozence (tři až osm let) a vraždu prostou (podle dřívějšího ustanovení § 219/1, 2 e) zákona č. 140/1961 Sb., kde byla sazba dvanáct až patnáct let či výjimečný trest) a platného zákona - dle § 140/1, 3 c Tr. zák. , která je patnáct až dvacet let nebo výjimečný trest. Je zde evidentní zpřísnění zákona, které ovšem může být v odůvodněných případech zmírňováno buď na základě ustanovení § 58 Tr. zák., které upravuje mimořádné snížení trestu odnětí svobody⁶³ a nebo je zde ještě možnost, aby soud v rámci trestní sazby přihlédl k možným polehčujícím okolnostem (demonstrativně) vyjmenovaným v § 41 Tr. zák. a uložil tak přiměřený a spravedlivý trest.

---

⁶³ustanovení § 58 Tr. zák.:

(1) Má – li soud vzhledem k okolnostem případu nebo vzhledem k poměrům pachatele za to, že by použití trestní sazby odnětí svobody trestním zákonem stanovené bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné a že lze dosáhnout nápravy pachatele i trestem kratšího trvání, může snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby zákonem stanovené.

(2) Soud může snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby též tehdy, jestliže odsuzuje pachatele, který napomohl zabránit trestnému činu, jenž jiný připravoval nebo se o něj pokusil, jestliže vzhledem k poměrům pachatele a povaze jím spáchané trestné činnosti má za to, že lze dosáhnout nápravy pachatele i trestem kratšího trvání.

(3) Při snížení trestu odnětí svobody podle odstavců 1 a 2 nelze uložit trest

- a) pod pět let, činí – li dolní hranice trestní sazby odnětí svobody alespoň dvanáct let
- b) pod tři léta, činí – li dolní hranice trestní sazby odnětí svobody alespoň osm let
- c) pod jeden rok, činí – li dolní hranice trestní sazby odnětí svobody alespoň pět let

V období první republiky zhruba až do roku 1948 je ukládání trestů za vraždu novorozence poměrně mírné. Ačkoliv porotní systém v počátcích vzniku naší republiky neumožňoval takovou benevolenci a prostor pro uvážení jako následný systém rozhodování jedním soudcem, tak i přesto poroty ukládaly tresty většinou v rozmezí dvou až tří let těžkého žaláře.

Po druhé světové válce, spíše po r. 1948 se pozvolna mění náhled na tuto oblast.

Jak správně vysvětluje J. Kučera⁶⁴: „ Jestliže totiž většina vražd novorozenců byla před rokem 1948 motivována chudobou, kterážto motivace zpravidla v očích poroty matku vyvinila, pak po roce 1948 přestala chudoba úředně existovat, postupně dochází k posilování sociálního systému, a jednání matek tak již nemůže být hodnoceno jako únik před nedostatkem, neboť všudypřítomný stát v tomto směru o své občany pečoval.“

Tolerantnější přístup přetrvával zhruba až do 70. let 20. stol., kdy většina případů vražd novorozence byla posuzována podle privilegované skutkové podstaty.

Mírný posun nastává až v 80. letech, kdy se začíná užívat znaleckých posudků (posudků lékaře – porodníka).

Obecně platilo, že byl – li uložen trest za vraždu novorozence, šlo o trest nepodmíněný. Většinou se trest ukládal při spodní hranici trestní sazby (3 roky). Vyššího trestu se dostalo pouze matkám, které vraždily opakovaně.

Uložení podmíněného trestu za vraždu novorozence nebylo v zásadě možné až do konce 90. let. Posun znamenala novela trestního zákona č. 253/1997 Sb. (s účinností od 1. 1. 1998), která zavedla možnost podmíněného odsouzení s dohledem v případě trestů odnětí svobody nepřevyšujících tři roky. Tato novela má za následek, že soudci mají možnost podmíněně odložit výkon trestu i u trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou.

Možnost uložit podmíněný trest může být v některých odůvodněných případech vhodná, většinou za současného uložení dohledu či ochranného

---

⁶⁴ Kučera, J.: Vraždy novorozených dětí matkami. Rigorózní práce. Brno, PF MU, 2002.

léčení. Takto podobně rozhodl i liberecký soudce krajského soudu v posledním (mně známém) případě, kdy 16. 6. 2009 matka po porodu zavraždila svého syna⁶⁵. Soud uložil ženě tříletý trest vězení s podmíněným odkladem a stanovil nad ní dohled.

V odůvodnění rozsudku se soudce vyslovil v tom smyslu, že s ohledem na to, že žena má již jedno starší dítě doma, bude pro společnost užitečnější, bude – li o něj pečovat, a že je již proběhnuvším řízením potrestána dostatečně.

Já osobně nejsem v těchto případech pro přílišné užívání či dokonce nadužívání podmíněného trestu odnětí svobody. Jsem spíše zastáncem nepodmíněného trestu odnětí svobody. A to s ohledem na skutečnost, že výše trestu má odpovídat míře porušení zájmu chráněného zákonem a také jeho významu. Přičemž život člověka patří mezi nejdůležitější hodnoty, které společnost chrání a uznává. Došlo – li tedy k vraždě novorozенého dítěte, byl život člověka – bezbranného dítěte – porušen v maximální možné míře. V rámci rozhodování o trestu je zcela na místě si položit otázku, jaký dopad bude mít toto rozhodnutí na obžalovanou a jaký dopad bude mít na společnost?

Bude mít podmíněný trest výchovný charakter, povede pachatele k tomu, aby se napravil? Bude tento trest spravedlivý? V žádném případě nechci zpochybňovat rozhodnutí soudců, kteří již podmíněné tresty v těchto případech uložili. Nicméně se domnívám, že je namístě veliká obezřetnost a citlivé posouzení případu, aby uložený trest splnil všechny své cíle směřující k nápravě pachatele.

V souvislosti s podmíněným odkladem trestu odnětí svobody je nutné brát v potaz i problematiku dohledu. Účelem dohledu, jenž spočívá v pravidelném osobním kontaktu pachatele s úředníkem Probační a mediační služby a jejich spolupráci při vytváření a realizaci probačního plánu dohledu, je sledování a kontrola chování pachatele a jeho odborné vedení a pomoc.

---

⁶⁵ zdroj: <http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/za-vrazdu-novorozence-dostala-zenapodminku226152.html>: Žena žila v domácnosti se svým přítelem a otcem dítěte a jejich tehdy asi dvouletým synem. Porodila v noci v koupelně garsoniéry, kde bydleli. Partnera však zavolala, až když bylo dítě na světě, aby přestříhl pupeční šňůru. Odmítla, aby zavolal záchranou službu. Dítě podle soudu udusila, zabalila do ručníku a odložila na pračku, kde je později večer našli záchranáři. Zavolal je až otec přítele. Lékař už mohl jen konstatovat smrt. Rozsudek není pravomocný. Spis byl předán na základě podaného odvolání k Vrchnímu soudu v Praze.

Cílem je zajištění ochrany společnosti a náprava pachatele, aby v budoucnu vedl řádný život. Ze stanoveného dohledu vyplývají pro pachatele určité povinnosti (př. dostavovat se k úředníkovi ve lhůtách, které mu on stanoví nebo s ním spolupracovat způsobem, jaký úředník stanoví apod.) a samozřejmě i pro probačního úředníka znamená dohled mnoho povinností, ale i oprávnění. Součástí ukládání podmíněných trestů s dohledem může být i uložení ochranného opatření. Nejčastější formou v případě vraždy novorozeného dítěte matkou bude pravděpodobně ochranné léčení (v ambulantní formě)⁶⁶.

Je – li uložen takový trest, nezbyvá než doufat, že bude dostatečně motivovat pachatele k tomu, aby se napravil a zároveň se i vyrovnal se skutkem, kterého se dopustil. Ideálním efektem uložení podmíněného trestu je „převýchova“ pachatele a jeho opětovné začlenění do společnosti aniž by byl jakkoliv stigmatizován za svůj čin. U trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou je však situace poněkud odlišná. Žena, která usmrtí své novorozené dítě, je k takovému kroku dohnána většinou zoufalou osobní situací, kterou nedokáže vyřešit jinak. Vražda vlastního dítěte tak nebývá projevem nějakých antisociálních sklonů a postojů (jako např. v případě tzv. sériových vrahů), jako spíše východiskem z vlastních problémů. Také je třeba vzít v potaz, že recidiva není u vražd novorozenců příliš obvyklá. Proto je náprava pachatelky a vyrovnání se se skutkem, jako hlavní účel trestu, v těchto případech trochu diskutabilní. Spíše bych se na tomto místě přikláněla ke generální prevenci trestu – tj. tedy k jeho odstrašujícímu účinku, aby se další potenciální pachatelky zalekly.

Dovolím si v závěru citovat J. Kučeru, který tvrdí, že: „ ... Pokud je dítě usmrceno hned po narození, je to téměř ve všech případech (a automaticky) pokládáno pro matku za polehčující okolnost. A to, že se k tomuto často připravuje několik dnů před porodem, není vždy adekvátně zhodnoceno. V důsledku toho někdy dochází k situaci, že novorozenec se těší menší ochraně zákona než jiní lidé. Matky, které spáchaly trestný čin, jsou pravidelně postihovány srovnatelně mírnými tresty.

Přitom si jen obtížně představíme bezbrannější oběť (pozn. autora - z hlediska možnosti vlastní záchrany) než novorozence a výraznější porušení zákonů

---

⁶⁶více k ochrannému léčení ustanovení § 99 Tr. zák.

přírody než jeho usmrcení matkou. Ne, nevyzýváme k přísnějšímu postihu matek, které zavraždí své právě narozené dítě. Jsme však přesvědčeni o tom, že je třeba přísněji a hlouběji analyzovat a hodnotit každý takový trestný čin, vždy podrobovat ženy komplexní psychiatricko – psychologické expertýze a řádně objasňovat motivy těchto jednání a všechny související okolnosti. ⁶⁷

---

⁶⁷Kučera, J.: Vraždy novorozených dětí matkami. Rigorózní práce. Brno, PF MU, 2002.

ZÁVĚR

Počáteční kapitolu práce jsem věnovala průřezu vývoje právních předpisů, které se týkají vražd novorozenců. Postupovala jsem chronologicky od období starověku až po současnou právní úpravu. Snažila jsem se postihnout jen nejvýznamnější momenty daných etap.

Písemné památky starověku se problematice vražd novorozenců příliš nevěnují. Je – li poskytována ochrana dítěti, pak většinou přes ustanovení o potratech. Jde tedy o ochranu ještě nenarozeného dítěte. Změnu v nazírání na život člověka (dítěte) jsem vypožorovala až v období novověku, kdy se na něj počalo nahlížet s větší mírou pokory a důležitosti. To se následně odrazilo i v propracovanějších zákonech, které s sebou přinesly mimo jiné i přísnější tresty za vraždy novorozenců.

V rámci platného práva jsem více pozornosti věnovala vztahu trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou (podle § 142 Tr. zák.) k jiným trestným činům, které mají do jisté míry shodné rysy právě s trestným činem vraždy novorozence (př. obecné ohrožení, neposkytnutí pomoci apod.). Na těchto příkladech jsem se snažila ukázat, že neprokázání některého ze znaků skutkové podstaty (objektivní či subjektivní stránka) trestného činu vraždy novorozence má za následek nemožnost použití privilegované skutkové podstaty a nutný odklon k jiné variantě.

Další část práce se věnuje problematice subjektu trestného činu, subjektivní stránce, objektu (včetně hmotného předmětu útoku) a objektivní stránce. Každá z těchto kapitol je koncipována tak, aby v jejím úvodu bylo obecnější pojednání zahrnující platné definice základních pojmů, od něhož se postupně dostávám k detailnějším aspektům zkoumané problematiky.

Problematika subjektivní stránky trestného činu vyzdvihuje především dosti složitý a obtížný výklad pojmu „rozrušení způsobené porodem“ a různorodé nazírání na něj. Komplikovaným se jeví určení doby trvání tohoto stavu. Konkrétně jde o počátek a konec rozrušení způsobeného porodem. Já osobně se přikláním k názoru, který považuje za počátek rozrušení počátek porodních bolestí a konec tohoto stavu si spojuji s usnutím rodičky (s vědomím toho, že existují individuální případy, kdy tomu tak nemusí být).

Život novorozence jako objekt trestného činu je další kapitola, které je věnována pozornost. Spornou záležitostí je zde náhled na pojem lidského života, resp. otázka, od kdy je hoden lidský život ochrany. Pokouším se předložit různé názory na problematiku způsobilosti hmotného předmětu útoku u násilné kriminality. Aniž bych si přivlastňovala monopol na pravdu, přikláním se k jednomu z uvedených stanovisek, které považuje za mezník mezi lidským plodem a člověkem počátek 2. doby porodní.

Poměrně zajímavým jevem je motivace jednání pachatele. Jako nejvýznamnější faktor v rámci motivace vražd novorozence se mi jeví narušení partnerského soužití a z toho plynoucí vztahové problémy nejen v okruhu rodiny, ale i v širším okolí pachatele.

Podrobnější výklad jsem věnovala jednotlivým způsobům, jimiž jsou vraždy novorozenců páčány. Způsoby vražedných jednání, které jsou doprovázeny kazuistikami, se dělí na aktivní vraždy (ve statistikách převažující) a pasivní vraždy.

Kapitola, která uzavírá celou zkoumanou problematiku je nazvaná Sankce za vraždu novorozence. Zabývá se ukládáním a výkonem trestů. Z mnoha případů vražd, které jsem prostudovala, mohu zcela jednoznačně konstatovat nejednotnost v rozhodovací praxi soudů především v období první republiky. Ve velmi obdobných případech vražd novorozenců jsem se setkala s naprosto odlišnými rozsudky, které se pohybovaly v extrémních rozmezích od osvobozujícího rozsudku až po uložení trestu těžkého žaláře v trvání několika let. Taková rozhodnutí jsou dokladem náladovosti a snadné ovlivnitelnosti tehdejší justice, která spíše než k důkazům předloženým vyšetřovateli přihlížela k „hereckému nadání“ pachatele. Rozhodnutí porot byla mnohdy po právní stránce velmi pochybná.

Soudy při posuzování případů nutně musí přihlížet ke všem skutečnostem a důkazům, které jsou jim předloženy, musí brát v potaz veškeré polehčující i přitěžující okolnosti a pečlivě zhodnotit, zda trest, který uloží, bude mít na pachatele kýžený pozitivní vliv a výchovný efekt. A je – li soudce přesvědčen, že k nápravě pachatele postačí uložení podmíněného trestu, nezbývá nic jiného než věřit v jeho znalosti, zkušenosti, cit pro právo a spravedlnost.

Celá problematika vražd novorozených dětí je natolik rozsáhlá a různorodá, že k jejímu dokonalému uchopení by sotva stačil celoživotní výzkum tohoto fenoménu. Ve své práci jsem se snažila dotknout se všech hlavních aspektů, které se vražd novorozenců týkají. Ačkoliv jistě zůstává mnoho témat, které by stály za zmínku či širší úvahu, věřím, že se mi povedlo alespoň zčásti splnit cíle, které jsem si na počátku psaní diplomové práce vytyčila – tj. nahlédnout více do oblasti násilné kriminality, resp. do oblasti trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou a se svými poznatky seznámit nejen své blízké okolí (rodinu, přátele), ale i odbornou veřejnost a další čtenáře.

SUMMARY

The opening chapter of my thesis is focused on the development of legal regulations connected to murders of newborn children. The structure of the thesis is chronologically ordered from ancient to current legal regulations. I tried to include only the most important events from the given time periods.

Written ancient records cover murders of newborn children only briefly. If child protection is provided, it is only in case of abortion. It is therefore only protection of unborn children. I have found the change of understanding human life (child's life) in the modern times, when it started to be taken with more humbleness and importance. This was then reflected in more complex laws which brought not only but also strict punishment of newborn children.

As a part of current legal regulation I paid more attention to the relationship between the criminal act of murdering a newborn child by its mother (with accordance to law § 142) and other criminal acts which have similar characteristics with the criminal act of murder of a newborn child (e.g. general offense, withholding help, etc). Using these examples I tried to show that unfulfilling a characteristic of the issue of facts (objective or subjective part) of criminal act of murder of a newborn child has consequences such as inability of application privileged issue of facts and a necessary deviation towards another alternative.

The following part of the thesis is aimed at the topic of legal entity of the criminal act, subjective, object (including material object of the offense) and the objective part. Each of these chapters is structured so that the introduction is a general discussion including existing definitions of basic terms which leads to more detailed descriptions of the issue at hand.

The topic of subjective part of the criminal act stands on very complex and complicated definition of the term “trauma caused by giving birth” and different point of views to understand it. Determining the duration of this state is very complicated. In detail it is the beginning and the end of the trauma caused by giving birth. Personally I incline to the opinion that takes the beginning of the trauma as the beginning of birth pangs and the end of this

state is connected with falling asleep by the mother (with understanding that there are individual cases not corresponding to this scheme).

The life of a newborn child as an object of a criminal act is the topic of the next chapter in question. A questionable matter is the understanding of the term human life - the question since when is human life worth protecting. I am trying to present various understandings of the topic of eligibility of material object of the offense in the terms of violent delinquency. Without claiming to be right, I incline to one of the mentioned opinions which takes the milestone between a human fetus and a human being to be the beginning of the second period of birth.

The motivation of the offender is a relatively interesting topic. As the most significant aspect in terms of newborn child murder motivations I take irritation of partner living and connected relation topics not limited to family.

The individual means of newborn child murders are described in detail. The ways of murder actions which are connected with case interpretations are divided into active murders (more prevalent in statistics) and passive murders.

The chapter named Sanction for Murder of a Newborn Child concludes the entire matter at hand. The chapter focuses on sentencing and dispensation of punishment. Based on many cases of murder I studied, I can with no doubt state that there is inconsistency in carrying out trials by the court especially in the time period of The First Republic. There were sentences with extreme results from acquittal to many years in jail in relatively similar cases of murders of a newborn child. Such decisions are a proof of mood swings and easy influenceability of the legal system at that time which took more into account the "acting skills" of the subjects than the proofs given by investigators. The decisions of juries were often legally doubtful.

When considering the cases the courts are required to take into account all presented evidence. They have to take into account all mitigating and aggravating circumstances and carefully consider if the sentence they decide for will have the wanted positive and educative effect on the offender. May the judge be convinced that only suspended sentence is required there is nothing else to do than trust his knowledge experience and feel for law and justice.

The whole topic of murders of newborn children is so broad and so complex, one would need more than one lifetime of examining this phenomenon to fully understand it. In my thesis I tried to consider all main aspects connected to murders of newborn children. There are no doubt many topic which could be mentioned or even discussed but I believe that I managed to at least partially fulfill the aims I stated at the beginning of my diploma thesis – to have a more thorough insight in the topic of violent delinquency or more precisely the field of newborn child murder by its mother. Another aim was to inform not only my close surrounding (family friends) but also specialists and public.

Použité zdroje

Monografie:

Československé trestní zákony platné v zemích české a moravskoslezské. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1947.

Československý trestní řád platný v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Pro studující práv upravil doc. dr. Solnař. Praha: Spolek československých právníků „Všehrd“, 1932.

Draščík, A. a kol.: Přehled judikatury. Trestné činy proti životu a zdraví. Nutná obrana. ASPI, Praha, 2007.

Drtinová, J. a Koukolík, F.: Život s deprivanty. Díl I. – Zlo na každý den, díl II. – Základy stupidologie. Praha: Galén, 2001 (díl I.) a 2002 (díl II.).

Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, 896 s.

Jíra, V.: Vraždy novorozenců a psychosociální stav jejich matek. Diplomová práce. České Budějovice. Zdravotně sociální fakulta JU, 2003.

Jireček, H.: Právnický život v Čechách a na Moravě. Praha – Brno: nákladem autorovým, 1903.

Kincl, J., Urfus, V., Skřejpek, M.: Římské právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995.

Klíma, J.: Nejstarší zákony lidstva. Chammurapi a jeho předchůdci. Praha: Academia, nakladatelství Československé akademie věd, 1979.

Kučera, J.: Vraždy novorozených dětí matkami. Rigorózní práce. Brno, PF MU, 2002.

Kvapilová H., Dogoši, M.: Soudní lékařství pro právníky a policisty. 2. rozšířené vydání. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, 2007.

Nakonečný, M.: Úvod do psychologie. Praha: Academia. 2003.

Pavlovský, P.: Soudní psychiatrie pro právníky. Praha: Karolinum, 1996.

Reinsberg, J.: Nauka o soudním lékařství. Praha: Bursík & Kohout, 1896.

Soudní lékařství. Kolektiv autorů. Praha: Grada Publishing, 1999.

Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 2011 s.

Tesař, J.: Soudní lékařství, 3. doplň. vyd. Praha: AVICENUM, 1985.

Články:

Antonjan, J. M.: Prestupnosť sredi ženščin. Moskva: „Rasijskoje pravo“, 1992, str. 35.

Císařová, D.: Iura novit curia. (Několik poznámek k článku dr. Dolenského „Momentum partus“). In: Trestní právo, roč. III., č. 5, str. 19 – 20. Praha: Orac, 1998.

Čadský, L. a Hromádka, K.: Vražda novorozeného dítěte matkou. In: Kriminalistický sborník, roč. XXII., č. 4, str. 225 – 228. Praha: Naše vojsko, 1978.

Čech, J. a Soukup, J.: Dokonalá vražda. Plzeň: Nava, 1994, str. 65 – 71.

Dolenský, A.: Momentum partus. In: Trestní právo, roč. III., č. 3, str. 6 – 7. Praha: Orac, 1998.

Fürst, V.: Vražda novorozeného dítěte matkou. In: Kriminalistický sborník, roč. III., č. 8, str. 360 – 364. Praha: MV – Hlavní správa VB, 1959.

Grumlík, R. a Uhlíř, F.: Psychiatrický pohled na soubor pachatelů trestného činu vraždy a pokusu o vraždu. In: Československá kriminalistika, roč. XXI., č. 4, str. 301 – 307. Praha: Naše vojsko, 1988.

Grumlík, R. a Vavřík, P.: Partnerské vraždy v psychiatrické a psychologické expertize. In: Kriminalistický sborník, roč. XLI., č. 3., str. 106 – 109. Praha: Ředitelství služby kriminální policie, 1997.

Gřivna, T.: Privilegované skutkové podstaty de lege lata a de lege ferenda. In: Trestní právo, roč. VIII., č. 6, str. 2-8. Praha: Orac, 2003.

Hrabuška, A.: Vražda novonarodeného dieťaťa matkou. In: Kriminalistický sborník, roč. XIX., č. 3, str. 169 – 172. Praha: Magnet, 1975.

Knap, F. a Šíp, F.: Vražda novorozeného dítěte matkou. In: Kriminalistický sborník, roč. IX., č. 12, str. 732 – 735. Praha: Vydavatelství časopisů ministerstva národní obrany, 1965.

Kučera, J.: Naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou. In: Trestněprávní revue, č.5/2003, str. 139 – 144.

Kučera, J.: Motivace vražd novorozených dětí matkami. In: Trestní právo, č. 7 – 8/2003, str. 16 – 20.

Kühn, Z.: K otázce vymezení pojmu lidského plodu z hlediska trestního práva. In: Trestní právo, roč. III., č. 10, str. 19 – 20. Praha: Orac, 1998.

Mitlöhner, M.: Čas jako významná právní skutečnost – k trestnosti vraždy novorozeného dítěte matkou. In: Bulletin advokacie, č. 1/2000, str. 44 – 45.

Mitlöhner, M.: Opakování trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou podle § 220 tr. zák. In: Kriminalistický sborník, roč. XXV., str. 217 – 221. Praha: Naše vojsko, 1981.

Mitlöhner, M. – Režňáková, M.: K vymezení objektu trestných činů proti životu. In: Trestní právo, č. 12/1997, str. 16 – 17.

Poláček, F.: k zločinu vraždy úkladné dle § 134 a 135 ad. 1) zák. tr. In: Právník, roč. IX., str. 670 – 680. Praha: Ant. Fink, 1870.

Surmík, M.: Od předsudku k vraždě. In: Kriminalistický sborník, roč. XLI., č. 5, str. 175 – 179. Praha: Ředitelství služby kriminální policie, 1997.

Škuta, V.: Prvky kriminalistickej charakteristiky trestného činu vraždy a možnosti ich využitia. In: Kriminalita – aktuálny problém súčasnej spoločnosti, zborník materiálov zo seminára konaného 22. 1. 1991, str. 62 – 84. Bratislava, 1991.

Tesař, J.: Vražda dítěte ze soudně lékařského i kriminalistického stanoviska. In: Knižnice pro kriminalistiku, roč. III., č. 1., str. 35 – 53. MV – Hlavní správa Veřejné bezpečnosti. Praha, 1954.

Tichý, J.: Poporodní psychózy. In: Kriminalistický sborník, roč. XXIV., č. 7, str. 391 – 394. Praha: Naše vojsko, 1980.

Zahrádka, J.: Vraždy novorozeňat. In: Kriminalistický sborník, roč. XVIII., č. 7, str. 419 – 425. Magnet, Praha, 1974.

Zákony a vyhlášky

Říšský zákon č. 117/1852, Trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích ze dne 27. května 1852.

Zákon č. 86/1950 Sb., (socialistický) trestní zákon.

Zákon č. 140/1960 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1960 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška ministerstva zdravotnictví ČSR č. 11/1988 Sb., o povinném hlášení ukončení těhotenství, úmrtí dítěte a úmrtí matky.

Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem ČNR ze dne 16. 12. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2/1992), ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Rozhodnutí a usnesení:

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR – tzv. „Vážného sbírka“ – trestní rozhodnutí, roč. I – XXVIII. Praha: JUDr. V. Tomsa, práv. vydavatelství v Praze XII., 1919 – 1947.

Rozhodnutí NS ze dne 5. 2. 1935, sp. zn. Zm I 1178/34, publ. pod č. 5214 Sbírký rozhodnutí nejvyššího soudu – tzv. „Vážného sbírka“.

Rozhodnutí NS ze dne 30. 3. 1935, sp. zn. Zm II 299/34, publ. pod č. 5261 Sbírký rozhodnutí nejvyššího soudu – tzv. „Vážného sbírka“.

Rozhodnutí KS v Brně ze dne 11. 3. 1953, sp. zn. 8 To 13/53, publikované pod Rt 89/53.

Rozhodnutí NS ze dne 13. 11. 1954, sp. zn. 2 Tz 105/54, publikované pod č. 7/1955 Sb. rozh. tr.

Rozhodnutí NS ČSR ze dne 25. 1. 1974, sp. zn. 7 To 45/73, publikované pod č. 38/1976 Sb. rozh. tr.

Rozhodnutí NS ČSFR ze dne 10. 7. 1991, sp. zn. 1 Tzf 6/91, publikované pod č. 25/1992 Sb. rozh. tr.

Internetové zdroje:

<http://tema.novinky.cz/laktacni-psychoza>

<http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/za-vrazdu-novorozence-dostala-zenapodminku226152.html>

Použité zkratky

Tr. zák. = Trestní zákoník

MZd = Ministerstvo zdravotnictví

LZPS = Listina základních práv a svobod

Abstrakt

Tato práce se skládá z devíti kapitol a zaměřuje se především na trestněprávní aspekty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou.

První kapitola obsahuje úvod do problematiky, tedy především stručný historický exkurz a rozbor současné právní úpravy.

V další kapitole jsem se věnovala obecnějšímu pojednání o privilegované skutkové podstatě.

Následující část práce se podrobněji zabývá znaky skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozence. Konkrétně jde o subjekt, subjektivní stránku, objekt a objektivní stránku. V rámci kapitoly o subjektivní stránce (Psychický stav matky jako typový znak trestného činu) věnuji více pozornosti motivu trestného činu a problematickému pojmu „rozrušení způsobené porodem“. Snažím se o vymezení doby trvání rozrušení způsobeného porodem. V kapitole o objektu trestného činu, nazvané Život novorozence jako objekt trestného činu, věnuji prostor hlavně hmotnému předmětu útoku. Snažím se předložit různé pohledy na problematiku stanovení počátku lidského života. Kapitola šestá (Smrt novorozence jako následek jednání matky) pojednává o jednotlivých způsobech vražedných jednání, které jsou doplněné kazuistikami. V této části se také zaměřuji na vymezení pojmů, které mohou působit obtíže při výkladu. Jde o pojmy „ období před porodem“ a „období bezprostředně po porodu“.

Vývojová stadia trestné činnosti a Účastenství na trestném činu dle § 142 Tr. zák. jsou kapitoly, které jsou v závěru méj diplomové práce. Poslední kapitola obsahuje podrobnější výklad o ukládání trestu za vraždu novorozence a o jeho výkonu.

English Abstract

This diploma thesis consists of nine chapters and focuses on the criminal law aspects of the crime – the murder of a newborn baby caused by mother.

The first chapter contains an introduction to the topic, mainly the brief historical excursion and analysis of current legislation.

The next chapter is devoted to the general discussion of the privileged state of facts.

The following passage of my thesis deals with the characteristics of state of facts of newborn's murder crime. The characteristics specifically are: a subject, a subjective aspect, an object and an objective aspect. In the chapter about the subjective aspect (the psychological state of the mother character as a type of crime) I devote more attention to the theme of crime and the problematic term "distress after birth." I'm trying to define the duration of the distress caused by childbirth. In the chapter about the object of the crime, called Newborn's life as the object of a criminal offense, I mainly devote to the material object of an attack. I try to present the different views on the problems of determination of the human's life beginning. The sixth chapter (called Newborn's death as a result of mother's treatment) deals with various ways of murderous treatments, which are supplemented by the casuistry. In this section I also focus on the definition of terms, which may cause difficulties in the interpretation. These terms are "the period before the birth" and "the period immediately after the birth."

The Developmental stages of crime and Participation in a crime under the section 142 in Penal code are the chapters that are at the end of my diploma thesis. The last chapter contains a more detailed explanation of the penalty for the newborn's murder and its pursuance.

Název práce v anglickém jazyce

The murder of a newborn child by its mother

Klíčová slova/Key words

vražda novorozence

matka novorozeného dítěte

porod

newborn child murder

mother of newborn child

birth